

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Γ'
31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1902

Π Α Ρ Θ Ε Ν Ε Σ

'Αφιερώνεται εἰς τὸν γλυπτὴν Θ Θωμόπονλον.

Κοιμᾶστε, κι' ὁ ἀξύπνητος ποτὲ δὲ θ' ἀπολείψῃ,
Ἄπ' τῇ χλωμῇ σας θλέψη,
Κερένες ὀμορφίες,
Μὲ τὰ μαλλιά τὰ ὀλόμανδρα, θαυμάτα κι' ἀραχνιασμένα,
Μὲ τὰ ξανθά, ἀπλωμένα
Σὰν ἄνλες ζωγραφίες.

Κοιμᾶστε, καὶ στὰ μέτωπα, τ' ἀπάρθενά σας, τόρα
Τῆς λεμονιᾶς τὰ δῶρα
Μαραίνονται λευκά...
Καὶ κάτ' ἀπὸ τὰ βλέφαρα, τὰ μάτια σας ποῦ κλείνουν,
Κρουνοταλλωμένα σβύνουν
Τὰ κάποια ἴδαικά.

Στὰ χεῖλη σας, χαμόγελα, πάδάπονά γραμμένα,
Μόλις ιρατεῖ κλεισμένα
Στὸ λογισμὸν κανείς,
Κάτ' ἀπ' τὸ χῶμα τὸ βαρόν, δύσης χλωμῆς μαγνάδια,
Τὰ ζώνουν τὰ σκοτάδια
Νυχτιᾶς παντοτειηῆς.

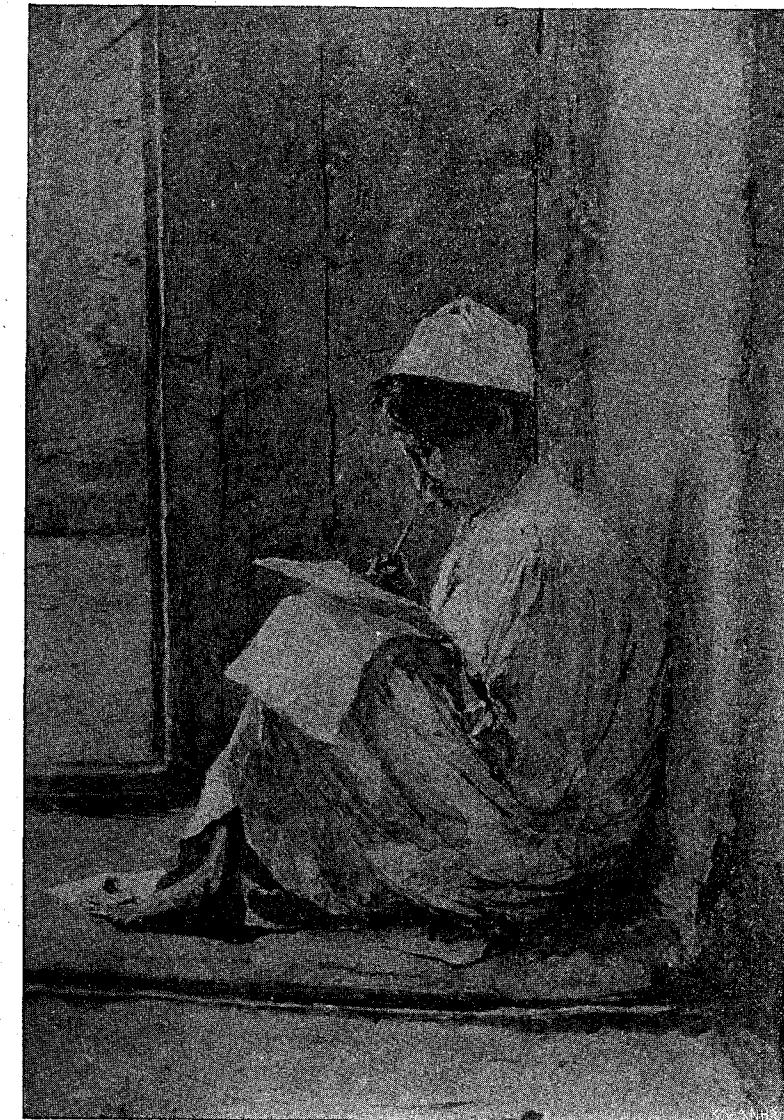
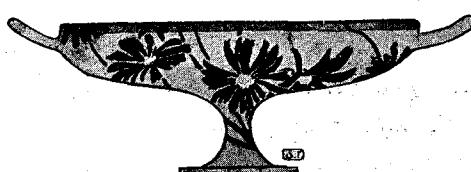
Κοιμᾶστε, καὶ τὰ χέρια σας — τὰ μαραμένα κρῦνα,
 Λευκότεροί ἀπὸ κεῖνα,
 Κι' ἔτοι ἀθῶα κι' αὐτά,
 Στὴ λόρα ἀπάνω τῆς καρδιᾶς παληοὺς λυγμούς κρατοῦντε,
 Κ' ὑποταγὲς μηνοῦνε
 Δεμένα σιανρωτά.

Κοιμᾶστε, καὶ σεντόνι σας νυφιάτικο, ἔχει γείνει,
 Στὴ θλιβεοή σας κλίνη,
 Τὸ σάβανο τὸ ὑγρό,
 Τὸ θεῖο κορμί σας, ποῦ κανεὶς ποτὲ δὲν τῶχει ἀγγίξει,
 Τῶχει περιτυλίξει
 Στὸν ὑπνὸ τὸν ιερό.

Κοιμᾶστε, καὶ τὰ πόδια σας — χιονάτα περιστέρια,
 Δεμένα ώσαν τὰ χέρια,
 Μένοντα κι' αὐτά νεκρά,
 Μέρα τὴ μέρα σώνονται τὸ ἀπλερα πεθαμένα,
 Ως νὰ χάνονται ἔνα
 Τὰ δλάσπρα τους φτερά. . .

"Ω εἶγνοια! κάθε ἀπόβραδο, στὸ φῶς τάχη καὶ λίγο,
 Νεκρές μον, σᾶς ξανοίγω
 Στὸν οὐρανὸ ψηλά,
 Μέσα σὲ κάποια σύννεφα, ποῦ ορδισμένα ἀκόμη,
 — "Ω σπαραγμοὶ κι' ὡ τρόμοι! —
 Πεθαίνονται σιωπηλά. . .

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΤΟ ΑΡΑΠΑΚΙ — ΥΔΑΤΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Απὸ τὴν "Ἐκθεσιν τοῦ Παρνασσοῦ."

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Η ΝΕΡΟΧΕΛΩΝΑ

ΒΓΗΚΕ ή νεροχελώνα ἀπό τὸ βοῦρκο τῆς μιὰ νύχτα 'σ τὴν ἀκοη τοῦ χαντακιοῦ καὶ καμάρων 'σ τὸ νυχτερινὸ ἀντιλάρισμα τῇ νεοαἰδένιᾳ ὅμορφιά της. Ἀγάλια τότε πρόβαλε διλόγιομ τὸ φεγγάρι ἀπὸ τὴν φάγη κ' ἥρθε περήφανο, φιλάρεσκο 'σ τὴν ἔδια τῇ θωριά του, καὶ καθεφτίστηκε 'σ τὸ θολωμένο νερὸ τοῦ χαντακιοῦ, ποῦ μόλις τ' ἀφίνε νὰ φαίνεται ὁ σάπιος ἀφρός τῶν χόρτων, ποῦ τὸ τριγυροῦσαν. Ή νεροχελώνα ἔσκυψε κ' εἶδε τὴν ἀμφίβολη εἰκόνα τοῦ φεγγαριοῦ μέο τὸ νερὸ καὶ τῆς φάνηκε ἀσύγκριτη ἡ δική της ὅμορφιά ἐμπρός 'σ ἑκείνη. Γύρισε τότε κ' ἔβρισε τὸ φεγγάρι.

— Πήγαινε ἀλλοῦ, τοῦ εἴπε, νὰ δεῖξῃς τὴν ξεθωριασμένην ὄψη σου. Ἐδῶ, 'σ τὸ βασίλειο τὸ δικό μου, ἡ λαμπράδα σου δὲν ἔχει πέραση.

Καὶ τὸ φεγγάρι, πρὶν φύγη, ἔφριξε καλόβουλο τὸ φῶς του κ' ἔβαψε ἀσημένιο τῆς χελώνας τὸ καύκαλο, τὸ μαυροκύτρινο. Κι' ἀκολούθησε τὸ δρόμο του. Κ' εἶπε μὲ τὸν ἑαυτό του

— Ἀγαπῶ τοὺς ταπεινούς, ἀλλὰ σιχαίνομαι τοὺς τιποτένιους.

Τ' ΟΡΤΥΚΙ ΚΙ' Ο ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ

Ἄγαπημένα ζοῦσαν μέσ' τὰ στάχνα τ' ὀρτύκι κι' ὁ κορυδαλλός, ἀφτέρωτα ἀκόμα καὶ δειλόκαρδα πουλιά. Ἡταν ὅμως ἀπὸ τὴ μοῖρα γραφτό τους νὰ χωρίσουν. "Οσο δὲν εἶχαν μεγάλο θάρρος 'σ τὰ φτερούγια τους, ἔτρεχαν μὲ ἀτολμα ἐδῶ κ' ἔκει πετάματα νὰ δεῖξουν τὴ χαρὰ ποῦ τὰ πλημμύριζε, ἡ νὰ ζητήσουν τὴ φτωχικὴ τροφή τους. Κ' ἡ τόλμη τους μεγάλωνε ἀντάμα μὲ τὰ φτερά τους. Κάτι ἄγνωστο τότε, σὰν πόθος ἀνεύρετης πηγῆς, ἀρχίσε νὰ ταράζῃ τὰ στήθια τους. Μὲ χαμηλόφωνα τὸ ἔνα τουρτούρισματα καὶ τ' ἄλλο μὲ τρελλὰ ἔφωνητὰ δὲν ἔφταναν νὰ ποῦν ἔκεινο ποῦ ποθοῦσαν. Ὅμως ἀν τ' ὀρτύκι χαίρονταν τῶν σπαρτῶν τὴν κυματοῦσα θάλασσα, κι' ἀν δὲν ἀποφάσιξε πέρα

ἀπ' αὐτὴ νὰ κυνηγήσῃ τ' ἀφρανέρωτα ποῦ μάντευε, 'σ τὸν κορυδαλλὸ ἥταν σκλάβα τῆς φύσης ὅλης ἡ ἀπειρη ἀγκαλιά. Ἡθελε κατί αὐτὸς πλατύτερο ἀκόμα κ' ἀγκαλιάσῃ.

Μιὰν αὐγὴ ἔχασε τ' ὀρτύκι τὸ σύντροφό του. Ἀφάνταστος τότε ἔνας κελαδισμὸς τοῦ πρόδωσε τὸ δρόμο του. Ἀνέβαινε ὁ κορυδαλλός, ἀνέβαινε ψηλά, κ' ἡ γῆ, ἔλεγε τ' ὀρτύκι, θὰ τοῦ φαίνονταν τώρα ταπεινὴ καὶ δειλιασμένη. Κι' ὅμως αὐτὸς δὲν τὸ θάμπωνε τοῦ κορυδαλλοῦ τὸ πέταμα. Λαχτάρα τοῦ γέννησε 'σ τὴν καρδιὰ μοναχὰ τὸ λάλημά του. Σ' αὐτὸς εὗρισκε ζωντανεμένα δλα τ' ἀμολόγητα μυστικά του. Κι' ὅσο ἀπλωνε καὶ ψήλωνε ὁ ἀταίριαστος κελαδισμός, τόσο χύνονταν σὰν ἥλιου φῶς ὁ ἀντιλαλός του μέσα του, ὡς ποῦ ἀγάλια ἔσβυσε κ' ἔχαδη.

Ἐμεινε λυπημένο τ' ὀρτύκι τὸ δειλό, ἔρημο μέσ' τὰ στάχνα, χωρὶς τὸ σύντροφό του. Κ' εἶπε, τ' ὀρτύκι τὸ φόνιμο, μὲ τὴν τρεμουλιαστὴν φωνή του.

— Χαριτωμένε μου ἀδερφέ! Πῶς σ' ἀγαπῶ καὶ πῶς θὰ παρακαλοῦσα νᾶχω κ' ἔγω τὰ κάλλη τῆς λαλίας σου! Ὅμως τὴν τόλμη τῶν φτερούγιων σου ποτὲ δὲ θὰ ζηλέψω. Σ' ἐμένα φτάνουν τὰ ἥμερα πλανέματα μέσ' τοὺς κουφῶνες τῶν σταχνῶν. Καὶ τώρα τρέμω μοναχὰ γιὰ σένα, ἀπόκοτε ἀδερφέ μου!

Κι' ἀκολούθησε τ' ὀρτύκι, κρυμμένο, τὸ τραγοῦδι του σὰν παράπονο νὰ μουρμουρίζῃ. Σὲ λίγο ἔπεισε 'σ τὸ πλάγιο του ὁ κορυδαλλός νεκρός.

Ο ΑΜΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΜΑ

Εἶπε τὸ Κῦμα:

— Ἐγὼ εἶμαι τὸ Κῦμα, τὸ Κῦμα τὸ παλιό. Ἐγὼ τὸ Βράχο, τὸν ἔχτρό μου νίκησα, ποῦ χρόνια ἀμέτρητα τὸν πολεμοῦσα. Ἐγὼ ἔκεινο ποῦ μισῶ, χλιάδες χρόνια τὸ κατατρέχω. Νίχτα καὶ μέρα τὸν τάφο του ἔτοιμάζω. Καὶ τὸ χαϊδεύω καὶ τὸ τραγουδῶ. Καὶ χαίρομαι, πρὶν ίδω τὸ θάνατό του. Τόσο εἶναι γι' αὐτὸς ἡ ἐκδίκησή μου

ἀφεύγατη! "Υστερα, ἀφοῦ τὸ καταπιῶ καὶ τάφος του γενῶ, αἰώνια ἔγω τὸν τάφο του φιλῶ καὶ λόγια νίκης μονότονα τοῦ φέλνω.

Ἐγὼ εἶμαι τὸ Κῦμα, τὸ ἔχτρικτικό. 'Σ τὴν καλωσύνη καὶ 'σ τὴν ἀδικία τὴν ἔδια χάρη κάνω. Σπέρνω τὸν κρύο φόβο τῆς ὁργῆς μου. Ὁργῆς, ποῦ ἀν καὶ δὲ μοῦφταιξε κανεῖς, ὅμως ὕπνο δὲν ἔρει. Κι' ἀν ἀποσταίνῃ κάποτε κι' ἀν δὲν ἀνασαινῇ, θὰ εἶναι πάντα δλάξαφνο τὸ ἔνπνημά της. Καὶ τόσο θὰ εἶναι αὐτὸς σκληρός, τόσο γιομάτο τρόμους, δσο δολερὰ μηνύματα θανάτου τὰ χάδια καὶ τὰ φιλιά μου. Ἐπίβουλος ἔγω τὸ Κῦμα ἔχτρος, ἀν κι' ἀφοβίος, ἵσα μὲ τὸν περήφανον ἀντίπαλο μου μάχομαι καὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ιδὸν δειλόν. Κάθε νίκη εἶναι γιὰ μένα χαρᾶς ἀνατολὴ 'σ τὸ μέτωπό μου!

Κι' ὁ "Αμμος εἶπε:

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ "Αμμος, ὁ "Αμμος ὁ ταπεινός. Τοῦ Βράχου ἔγω εἶμαι γυιός! Κ' εἶμαι τῆς ἐκδίκησης τῆς δίκιας ἔγω γέννημα. Καὶ τὴν ἐκδίκηση τὴ δίκια ἔχω μοῖρα νὰ γυρεύω. Ἐσένα, κῦμα ἀκοίμητο, αἰώνια νὰ σὲ πολεμῶ! Δὲ χόρτασες μὲ τοῦ γίγαντα πατέρα μου τὸ θάνατο; "Αναντρος, πολεμᾶς τὸ γέννημα τὸ τιποτένιο, τ' ἀνάξιο τὸν πατέρα; Καὶ πολεμᾶς νὰ τὸ νικήσῃς, νὰ τὸ καταπίῃς κι' αὐτό. Κι' ὅμως δὲν τὸ νικᾶς καὶ δὲν τὸ καταπίνεις! Μήτε μὲ τῶν θυμῶν σου τ' ἀφρομανητὰ μ' ἀρπάζεις, μήτε μὲ τῶν χαιδευτικῶν φιλιῶν σου τὴν πικράδα μὲ πλανεύεις.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ "Αμμος, σὰν ἐσένα σερπετός, χωρὶς τὴ δύναμη σου Γλυστράω κ' ἔγω καὶ παῖς μαζί σου καὶ κυλῶ. Κι' ὅταν βογγᾶς κι' ὅταν θυμῶνης, μὲ τὰ παιγνίδια, μὲ τὰ χάδια σὲ γελῶ. Χύνεσαι μ' δλάνοιχτα μώρια στόματα νὰ μὲ ρουφήξῃς; "Αν μὲ ρουφήξῃς, μὲ ξερνάξ! Μάχεσαι, ἀπέραντο, νὰ χαλάσῃς, νὰ γκρεμίσῃς; "Εμπρός σου θαύρης τὴν ἀδύνατη ἀγκαλιά μου. Καὶ κουρασμένο παραδίνεσαι καὶ δουλικὸς αὐτή! Δὲ θέλω ἔγω τὸν πατέρα τὴς γενναῖες ἐνθύμησες νὰ σου θυμίσω. Δὲ γυρεύω μ' ἔργα μεγαλόπραχτα νὰ σὲ νικήσω. Μιὰ νίκη ἔγω νειρεύομαι, ἀτέλειωτη κ' αἰώνια: Νὰ σὲ θωράδη μου πάντα ἀνίκανο νὰ νοιάσῃς τῆς νίκης τὴ χαρᾶ! Αὐτὴ η ἐκδίκηση μου φτάνει!

Η ΠΟΙΝΗ

— Αγαποῦσε ἔνα βασιλόπουλο κρυφὰ μιὰ νειά, κόρη ἀρχοντα. Τὴν ἀγαποῦσε γιὰ τὴν δμορφιά της, ποῦ τὸν σκλάβωνε. Ἐκείνη ὅμως τὸν ἥθελε

γιὰ ν' ἀνεβῆ μαζί του κάποτε, βασίλισσα, 'σ τὸ πατερικὸ θρονό. Ό νειός μὲ τὴν πρωτόμαθη κι' ἀδύνατη ἀγάπη του κ' ἡ κόρη μὲ τὰ ψεύτικα χάδια καὶ μαγέματά της περνοῦσαν τὴν ἔρωτικέ του ὕδρες, τὴν νυχτερινές. Ό νειός, εὐτυχισμένος, ταξίδευε 'σ ἀπέραντα γαληνεμένα πέλαγα κι' κόρη σὲ τρικυμίες παραδέρνει κι' ἀνεμοζάλες. Τέλος ο νειός, καταχτητής 'σ τὸν πόθο του, νίκησε τὴν κόρη τὴν ὑστερόβουλη καὶ τὴν ἔκαμε δική του.

Σὲ λίγο βουλήθηκε τὸ βασιλόπουλο νὰ πάγη 'σ τὸν πόλεμο. Φριχτὰ δρούσε τὴν ἀγάπη του νὰ τοῦ φυλάξῃ τὸ παιδί, ποῦ θὰ γεννηθῇ. Ὁρκίστηκε κι' αὐτός, μὲ τὸν καλό του γυρισμό, νὰ τῆς βάλῃ τὸ πομητὸ στεφάνι. Κ' ἔφυγε ὁ λεβέντης θλιμμένος καὶ κλαμένος. Κ' ἡ κόρη ἀπιστη 'σ τὸν δρόμο της, δειλὴ σὲ τὴν καταλαλιὰ τοῦ κόσμου, ἀποφάσισε καὶ πέταξε τὸ παιδί, ἀμα σὰν ἡλιογέννητο πρόβαλε 'σ τὸν κόσμο. Τὸ πῆρε μιὰ νύχτα, 'σ τὰ σκοτάδια τὰ πηχτά, κι' ἀγρια καὶ φοβερὴ τόρροιξε δέξω ἀπὸ τὴν πόλη, χωρὶς νὰ τὸ λυπηθῇ.

— Οταν τὴν ἀλλη ὡμέρα διαβάτες ηδραν τ' ἀπομεινάρια τοῦ παιδιοῦ, δσα δὲν πρόφτασαν νὰ φᾶν οἱ σκύλοι, κάθε μάννα καταράστηκε τὴ μάννα τὴν κακούργα. Καμμιὰ ψυχὴ δὲ βρέθηκε νὰ μὴ τὴν δριγιστῇ.

— Η κατάρα ἔκείνη ἀκούστηκε βαθιὰ 'σ τὴ γῆ. Κι' δέξω ἀπὸ τὴν πόλη ἥρθε κ' ἔστησε τὸ λημέρι της μιὰ λάμια φοβερή. Ἡρθε ἡ Ποινή, τῆς Κατάρας κόρη, στείρα αὐτή. Γιὰ μοναχὴ τροφή της ἥθελε κορμάκια δλοτρύφερα μικρῶν παιδιῶν. 'Σ τὸν θρήνους τῶν μαννάδων ἡ Ποινή ἔμενε κουφή. "Οσες ἀπ' αὐτὲς ἥρθαν καὶ μὲ χαρὰ τῆς ἔδιναν τὰ στήθια καὶ τὰ κορμάκια τους, γύρισαν πίσω ἀκαρπες. Ἡταν ἡ σάρκα τους ἀνοστη, κακοφάγωτη 'σ τὴν Ποινή. "Οσοι πατέρες βγῆκαν νὰ πολεμήσουν τὴν Ποινή, ἔφυγαν ντροπιασμένοι, ἡ χάθηκαν ἀδικα κι' αὐτοί.

— Γύρισε τέλος τὸ βασιλόπουλο ἀπὸ τὸ μακρινὸ ταξεῖδι του, νικήτης. 'Σ τὸ σπαραγμό του μέσα κανένας δὲ μπόρεσε νὰ τοῦ ξηγήσῃ ἔκείνης τῆς συφροῦς τὴν ἀφορμή. Κανένας δὲν τούδειε τὸ δρόμο τοῦ γλυτωμοῦ. 'Ανησυχος περίμενε τὴ νύχτα, ποῦ θ' ἀντάμωνε τὴν ἀγαπημένη του, ὑστερα ἀπὸ τόσο χωρισμό. Τὴν ηδρε χαρούμενη καὶ καλοκαρδισμένη, μ' ὅλο τὸ κακό ποῦ εἶχε πλακώση τὴν πατρίδα. Μὲ φωνὴ μισσόβυστη τὴ φωτησε γιὰ τὸ παιδί. Κ' ἔκείνη δὲν εἶχε τί νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ. Τότε καὶ μοναχὰ τὸ βασιλόπουλο μάντεψε μὲ τρο-

μάρα έκεινο που άλλος κανείς δεν είχε μαντέψη.

Αύγην αύγη άρματωμένο τὸ βασιλόπουλο πέρασε καβαλλάρης ἀπὸ τὴν θύρα τῆς ἀγάπης του. Κι' αὐτὴ ποῦ τὸν καρτεροῦσε, ἀνοίξε σιγὰ καὶ βγῆκε κ' ἔπεισε σ' τὴν ἀγκαλιά του. Κέντησε τότε δὲ λεβέντης τ' ἄλογο κ' ἔφυγε ἀστρα-

πή. Κι' ἀντὶ νὰ φέρῃ τὴν κόρη σ' τὴν ἐκκλησιά, κρυφά νὰ τὴ στεφανωθῇ, τὴν ἔφερε μπρὸς σ' τὴν Ποινή, τὴν λάμια. Σὰ μέρες νησικὴ νὰ καρτεροῦσε ἐκείνη, χύθηκε καὶ τὴν ἀρπαξε καὶ τῆς ἔσκισε τὰ σπλάχνα καὶ τὰ σκόρπισε. Τότε ηρδε καιρὸν τὸ βασιλόπουλο καὶ σκότωσε τὴν Ποινή.

Γ. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΗΣ ΓΡΑΦΟΜΕΝΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ*

II

ΕΑΝ ἡμεῖς τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς γραφομένης γλώσσης ἴστορικῶς δυνάμεθα νὰ διαφωτίσωμεν καὶ μᾶλιστα νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἰς αὐτὴν ἐν εἶδος ἴστορικῆς δικαιολογίας, δὲν ἔπειται ἐκ τούτου καὶ τὸν δέκατον αἰώνα τὴν δοθεῖσαν διεύθυνσιν καὶ ἀρχὰς χωρὶς μεγάλους ἀγῶνας. Σπουδαιοτέρα ἔπιτυχία τῆς τεχνητῆς γλώσσης εἶνε διτή εἰσήχθη εἰς τὸ νεοπαγὲς βασίλειον τῆς Ἐλλάδος ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τῆς δικαιοσύνης, τῆς διοικήσεως, τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. Πᾶσα δημοσία ἐκδήλωσις ὑπετάχθη εἰς τὸν ἀρχαῖσμόν. Διὰ τὰς ἀναριμήτους ἐννοίας αἱ δοποὶ ἔπρεπε νὰ ἐκφρασθοῦν ἐλληνιστὶ εἰς τοὺς κώδικας, τὰς διαταγάς, τὰ καταστατικά, εἰς τὴν Βουλὴν καὶ εἰς τὸν τύπον ἔξελέγησαν ἀρχαιοελληνικαὶ ἡ κατ' ἀρχαιοελληνικὸν τύπον σηματισθεῖσα λέξεις. Απὸ τοῦ Ἡγεμόνος, διὰ τὸν δοποὶ ἔξεχώθη ἡ πρὸς τὸ νέον φωνητικὸν καὶ τὴν μορφολογίαν ἀντικειμένη λέξις Βασιλεὺς μέχρι τοῦ ἀστυνομικοῦ φύλακος, διὰ τὸν δοποὶ ἀνεσύρθη ἡ παλαιά, σήμερον ἀκλιτος ἐπίσης λέξις, κλητήρ, διτή ζῆ καὶ δεν ζῆ εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐνδύθηκε μὲ ἀρχαιολογικὰ κουρέλια. Ἀκόμη καὶ τὰ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀναφανέντα νέα γεωγραφικὰ καὶ τοπογραφικὰ ὄντα μέτρα ἀντικατεστάθησαν μὲ τρόπον ἐπίμονον καὶ συχνὰ ἀκριτον ἀπὸ τὴν ιδίαν ἀρχαιομνήν, ἡ δοποὶ τὸν ἐνδιαφέροντα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως φραγμὸν πύργον ἀπόνα κατέρριψε χωρὶς ἀνασκοπὴν πρὸς τὴν ἴστορικὴν σημασίαν τοῦ καὶ πρὸς τὴν πρωτικὴν ἀνάγκην. Κατέγιναν μὲ πυρετώδη ζῆλον νὰ μεταπλάσουν τὴν νέαν Ἑλλάδα εἰς ἀρχαίαν. Καὶ καθόσον πρόκειται διὰ λέξεις αἱ δοποὶ ὑπάγονται εἰς τοὺς φωνητικοὺς καὶ τυπικοὺς νόμους τῆς φυσικῆς γλώσσης, τὸ κακὸν δὲν εἶνε τὸσον μεγάλον, ἐφ' δοσον, δπως συχνὰ συνέβαινε, δὲν ἔζημιώντεο. ἡ σαφήνεια μὲ τὸν ἀρχαῖσμόν. Ἀκρι-

καὶ τῆς κενῆς κολακείας, εἰς πάντα εἰδικὸν ἔξινον νὰ εἴνε εὐγνώμονες ἐὰν οὗτος ἀσχοληταὶ μὲ τὰ ἡγητήματα τῆς ὑπάρχεως των καὶ κάμην γνωστοὺς τοὺς συλλογισμούς του. Ἀπὸ τῶν ἀπόφεων τούτων ἀπεφάσισα τὸ γλωσσικὸν ἡγητήμα δχι ἀπλῶς ἀκαδημαϊκῶς νὰ ἐκθέσω κατὰ τὰς ἴστορικὰς αὐτοῦ βάσεις καὶ τὴν σημερινὴν αὐτοῦ θέσιν, ἀλλ' ἐπίσης καθαρὰ καὶ χωρὶς ἐπιφύλαξιν νὰ ἐκφράσω τὴν πεποίθησίν μου περὶ τοῦ τρόπου κατὰ τὸν δοποὶ τοῦτο πρὸς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ δέον νὰ κριθῇ, χωρὶς ἀνασκοπὴν πρὸς τὰ αἰσθήματα ἀκριβῶν φύλων, καὶ ἀδιαφορῶν διὰ τὴν σημερινὴν γνώμην τῆς πλειονότητος τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ.

Ἄφοῦ, ὡς ἐμνημονεύθη, κατίσχυσε ἡ οἰζοσπαστικὴ ἀρχαϊκὴ διεύθυνσις τῆς μετριοπαθοῦς τοῦ Κοραῆ, ἡ ἔξελιξις ἡκολούθησε κατὰ τὸν δέκατον αἰώνα τὴν δοθεῖσαν διεύθυνσιν καὶ ἀρχὰς χωρὶς μεγάλους ἀγῶνας. Σπουδαιοτέρα ἔπιτυχία τῆς τεχνητῆς γλώσσης εἶνε διτή εἰσήχθη εἰς τὸ νεοπαγὲς βασίλειον τῆς Ἐλλάδος ὡς ἐπίσημος γλῶσσα τῆς δικαιοσύνης, τῆς διοικήσεως, τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς ἐκκλησίας. Πᾶσα δημοσία ἐκδήλωσις ὑπετάχθη εἰς τὸν ἀρχαῖσμόν. Διὰ τὰς ἀναριμήτους ἐννοίας αἱ δοποὶ ἔπρεπε νὰ ἐκφρασθοῦν ἐλληνιστὶ εἰς τοὺς κώδικας, τὰς διαταγάς, τὰ καταστατικά, εἰς τὴν Βουλὴν καὶ εἰς τὸν τύπον ἔξελέγησαν ἀρχαιοελληνικαὶ ἡ κατ' ἀρχαιοελληνικὸν τύπον σηματισθεῖσα λέξεις. Απὸ τοῦ Ἡγεμόνος, διὰ τὸν δοποὶ ἔξεχώθη ἡ πρὸς τὸ νέον φωνητικὸν καὶ τὴν μορφολογίαν ἀντικειμένη λέξις Βασιλεὺς μέχρι τοῦ ἀστυνομικοῦ φύλακος, διὰ τὸν δοποὶ ἀνεσύρθη ἡ παλαιά, σήμερον ἀκλιτος ἐπίσης λέξις, κλητήρ, διτή ζῆ καὶ δεν ζῆ εἰς τὸ κράτος καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐνδύθηκε μὲ ἀρχαιολογικὰ κουρέλια. Ἀκόμη καὶ τὰ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἀναφανέντα νέα γεωγραφικὰ καὶ τοπογραφικὰ ὄντα μέτρα ἀντικατεστάθησαν μὲ τρόπον ἐπίμονον καὶ συχνὰ ἀκριτον ἀπὸ τὴν ιδίαν ἀρχαιομνήν, ἡ δοποὶ τὸν ἐνδιαφέροντα ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως φραγμὸν πύργον ἀπόνα κατέρριψε χωρὶς ἀνασκοπὴν πρὸς τὴν ἴστορικὴν σημασίαν τοῦ καὶ πρὸς τὴν πρωτικὴν ἀνάγκην. Κατέγιναν μὲ πυρετώδη ζῆλον νὰ μεταπλάσουν τὴν νέαν Ἑλλάδα εἰς ἀρχαίαν. Καὶ καθόσον πρόκειται διὰ λέξεις αἱ δοποὶ ὑπάγονται εἰς τοὺς φωνητικοὺς καὶ τυπικοὺς νόμους τῆς φυσικῆς γλώσσης, τὸ κακὸν δὲν εἶνε τὸσον μεγάλον, ἐφ' δοσον, δπως συχνὰ συνέβαινε, δὲν ἔζημιώντεο. ἡ σαφήνεια μὲ τὸν ἀρχαῖσμόν. Ἀκρι-

βῶς δῆμος ἀπαίσιον ὑπῆρξε τὸ ἀπὸ τὴν ματαιόδοξον τύφλωσιν τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν λογίων συμβούλων των δημιουργηθέν τετελεσμένον γεγονός δι' ὅλας τὰς λέξεις, τῶν δοποὶν ἡ μορφὴ ἀντίκειται πρὸς τοὺς νέους γλωσσικοὺς νόμους. Εἰς τοῦτο ἔγκειται ἀκόμη σήμερον ἐν τῶν μεγίστων ἐμποδίων οἰζοκῆς μεταρρυθμίσεως τῆς γραφομένης γλώσσης. Δὲν ξεμπλέκουν πλέον ἀπὸ τὰ κακὰ ἀρχαϊκὰ πνεύματα ποῦ ἐπεκαλέσθησαν. Τὴν κλασικὴν δύναμιν τοῦτο πρὸς τὴν δοποὶαν τὸ κράτος καὶ ἡ ἐκκλησία ἀπεδέχθησαν καὶ κατὰ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς μέχρι σήμερον κατ' ἀκολουθίαν ἐφηρμοσαν, ἡκολούθησαν φυσικὰ ἡ Βουλή, αἱ ἐφημερίδες καὶ ἡ φιλολογία. "Ἐστι ἐδείχθη καθ' ὅλην τὴν γραμμήν δριστικὴ ἡ νίκη τῆς ἀρχαϊκῆς γλώσσης. Θριαμβευτικῶς ἀνεκραύγασαν οἱ δραπεδοί της: «Τὸ γλωσσικὸν ἡγητήμα ἐλύθη». Πράγματι δῆμος οὐτε δὲν ἀγώνισε καὶ λυθῆ.

Εἰς τὰς περιπτετείας τοῦ σιωπηλοῦ ἀγῶνας μετοξὺ τῆς τεχνητῆς καὶ λαϊκῆς γλώσσης διαρκοῦντος τοῦ 19ου αἰώνος, δὲν δύναμαι νὰ εἰσέλθω. Τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα ἦτο διτή ἡ κατ' ἀρχὰς τόσον μικρὰ καὶ ὑπὸ τῶν πλείστων μὴ λαμβανομένη σοβαρῶς μερὶς τῆς φυσικῆς γλώσσης, κατὰ τὸ δευτέρον ἡμισυ τοῦ αἰώνος, ὅλως ἀπαρατήρητα τόσον σημαντικὰ ἐνισχύθη, ὥστε ἡμιπόρεσε νὰ προβῇ εἰς δημοσίαν κήρυξιν τοῦ πολέμου. Πόσον βαθέως συγησθάνετο τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσχύν της ἀποδεικνύει τὸ κατὰ τὸ έτος 1873 δημοσιευθὲν φυλλάδιον τοῦ N. Κονεμένου. «Τὸ ἡγητήμα τῆς γλώσσας». Ἡ δριστικὴ δῆμος ὁρῆσε τῶν σχέσεων ἐπηκοούθησε μόλις μίαν δεκαετίαν ἀργότερα. Τὴν μεγαλειτέραν ὑπηρεσίαν, διατυπώσας δρυθὰ καὶ καθαρὰ τὰς ἀξιώσεις τοῦ κόμματος, παρέσχεν διχιώτης Ιωάννης Ψυχάρης, δοτικ. ἐργάζεται εἰς τὸ Παρίσιο ὡς καθηγητὴς τῆς μέσης καὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Ἀνωτέρων Σπουδῶν. Εἰς ἐπιβλητικὴν σειρὰν ἐλληνικὰ καὶ γαλλικὰ γραμμένων δημοσιευμάτων ἐπροσπάθησε νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀνάγκην τῆς γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεως, ἀφ' ἐνὸς διὰ θεωρητικῆς ἀναπτύξεως, ἀφ' ἐτέρου πρωτικῶς διὰ τῆς παροχῆς γλωσσικῶν δοκιμών. Οἱ συντηρητικοί, οἱ δοποὶ εἰς ξεαφνα τόσον ἀπότομα προσεβλήθησαν νὰ εἴνεται λαζαρέτος, δὲν ἤργησαν νὰ ἀπαντήσουν. Τὰ πυροβόλα τὰ δοποὶα ἔχοησμοποιήθησαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη δέν ήσαν τοῦ λεπτοτέρου εἰδους. Απὸ εἰκοσι σχεδὸν ἐτῶν μυκάται λυσσώδης πολεμική. Τὸ μεταρ-

* Συνέχεια καὶ τέλος. Τεῦχος 53, σελίς 131.

ρυθμιστικὸν κόρμα ἔλαβε σημαντικὴν ἐνίσχυσιν ἀπὸ νέους ἐν γένει μὲν ἔξαιρετον τάλαντον συγγραφεῖς, οἵ διποῖοι καταγίνονται νὰ ἀποδεῖξουν ἐμπράκτως τὴν φιλολογικὴν ἴκανότητα τῆς φυσικῆς γλώσσης.

Τὸ περασμένον ἔτος ὁ ἀκίνδυνος πόλεμος τῆς πέντας μετεβλήθη εἰς μάχην εἰς τὴν δύοϊαν ὅχι πλέον μελάνη ἀλλ' αἷμα ἔχυμη. Τὸ ἀξιοπα-
ρατήρητον τοῦτο γεγονὸς ἐφώτισε τὴν κατά-
στασιν ὡς μὲν ἰσχυροτάτην φωτεινὴν ἀκτῖνα
καὶ ἡ ὑπαρξία τοῦ γλωσσικοῦ ζητῆματος ἀπὸ
τοὺς ἔως τότε ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος μόλις ὀλίγους
εἰδικοὺς λογίους ποῦ τὴν εἶχον μάθει, ἐφθα-
σεν εἰς γνῶσιν τῶν εὐρυτέρων κύκλων.⁴ Η ἐμ-
παυθῆς μάχῃ ἡ δύοια κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1901
ἐξερράγη εἰς τοὺς εἰρηνικοὺς ἄλλως τε δρό-
μους τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης, ἐξέρχεται ἐ-
νεκα τῆς Ἰδιορρύθμου αὐτῆς ἀφορμῆς τόσον
τελείως τῶν δρίων τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ
καὶ τῶν κοσμικῶν ἴδεων καὶ εἰνε τόσον ἐκ-
δηλωτικὴ τοῦ βάσιμον μέχρι τοῦ δροῦ ἐφθα-
σεν ἡ γλωσσικὴ κίνησις, ὡστε ἀξίζει νὰ ἀφιε-
ρώσωμεν εἰς αὐτὴν σύντομον ἀναδρομικὸν
βλέμμα.⁵ Η Βασίλισσα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν
διάρκειαν τοῦ ἀφροδονος καὶ ἀτυχοῦς Ἐλληνοτυρο-
κικοῦ πολέμου παρετήρησεν, ἐπισκεπτομένη τὰ
Ἑλληνικὰ νοσοκομεῖα, ὅτι εἰς τοὺς πληγωμένους
στρατιώτας δὲν ἐδύνατο νὰ δοιῇ ἡ παρηγορά
τοῦ Εὐαγγελίου, διότι οὗτοι δὲν ἔννοσουν τὴν
ἀρχαῖς οὖσαν γλῶσσαν τῆς ιερᾶς Βίβλου. Ἐ-
σκέψθη διατὶ ὁ Ἑλλην τοῦ λαοῦ νὰ μὴ ἀπο-
λαμβάνῃ εἰς κρισίμους ὥρας τὴν αὐτὴν ἀνα-
κούφισιν τὴν δροῖαν κάθε Μουζῆκος ἀντλεῖ
ἀπὸ τὴν ρωσικὴν μετάφρασιν τῶν ιερῶν βι-
βλίων;⁶ Ετσι ἐσκέψθησαν καὶ ἄλλοι καὶ τέλος
ἔκαμε τὴν ἀπόπειραν Ἑλλην ζῶν εἰς Ἀγγλίαν
δ. Α. Πάλλης νὰ μεταφράσῃ τὸ κατὰ Ματθαῖον
Ἐναγγέλιον εἰς τὴν σημερινὴν λαϊκὴν γλῶσσαν.⁷
Η δημοσίευσις τῆς μεταφράσεως ταῦτης, ἣτις
ἔγικολονθησε εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἀκρόπολιν»
ἐπροκάλεσε φοβερὸν ἐρεθισμὸν εἰς μέγα μέρος
μορφωμένων καὶ ιδίως εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ
Πανεπιστημίου. Τὰ γραφεῖα τῆς συντάξεως τῆς
«Ἀκροπόλεως» καὶ ἄλλης διμόφρονος ἐφημε-
ρίδος, ἥπειλήθησαν μὲν ἐφόδον καὶ καταστρο-
φήν, καὶ εἰς τὴν στάσιν τὴν δροῖαν ἐπροκάλε-
σεν ἡ ἐπέμβασις τῆς ἔνοπλου δυνάμεως ἔπε-
σαν θύματα πολλὰ νεαρὰ ὑπάρξεις.

Τὸ θλιβερὸν γεγονός μεταφέρει ἡμᾶς, τοὺς νεωτέρους εὑρώπαιους τῆς μέσης Εὐρώπης, εἰς πολὺ μακρυσμένους χρόνους, εἰς τοὺς θρησκευτικούς πολέμους τοῦ μεσαιώνος καὶ μᾶς

ἐνθυμίζει κάπως τὸν φανατισμὸν αἰρέσεων τινῶν εἰς τὴν Ρωσίαν ἢ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Ἀναγνωρίζομεν ἐπίσης εἰς τὸ συμβάν νέαν μαρτυριῶν τοῦ συχνὰ παραβλεπομένου γεγονότος, διτὶ ἀπὸ παλαιοὺς χρόνους δξεῖα ἀντίθεσις χωρίζει τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον εἰς φωμανογερμανικὸν, καθόλικο-διαμαρτυρούμενον καὶ ἐλληνο-οἰστρικὸν ὄρθροδοξὸν πολιτισμὸν, καὶ κατανοοῦμεν πόσον τὸ ἐλληνοσλαβικὸν ἥμισυ κλίνει πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ πόσα ἀνατολικὰ στειχεῖα κοιμῶνται εἰς τὰ βάθη ἡπῆς λαϊκῆς ἀντῆς ψυχῆς. Αὕτη εἶνε ἡ γενικὴ βάσις ἐπὶ τῆς ὁποίας πρέπει νὰ κριθῇ ἡ αἰματηρὰ ἔξεγερσις τῶν Ἀθηνῶν. Κατ' ἴδιαν τὰ ἐλατήρια τῆς ἐμπαθοῦς ἀντιδράσεως κατὰ τῆς μεταφράσεως πρέπει νὰ ζητηθοῦν ἐν μέρει ἐπὶ θρησκευτικοῦ ἐδάφους καὶ ἐν μέρει ἐπὶ ἐδάφους ἐθνικῆς πολιτικῆς. Ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία δὲν ἀνέχεται τὴν μεταφρασιν τῶν ἀγίων γραφῶν εἰς νεοελληνικὴν γλώσσαν φοβουμένη νόθενσιν τοῦ περιεχομένου καὶ βεβήλωσιν τῆς ἀγιότητος. Εἰς τὴν ἀρνητικὴν αὐτῆς στάσιν παρεσύρθη κατὰ πολὺ καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός, διτὶ δλαι αἱ νεοελληνικαὶ μεταφράσεις τῶν γραφῶν, αἱ μέχοι τοῦδε ἐκδούεις, διεδόθησαν ἀπὸ διαμαρτυρούμενος, καὶ ἴδιως ἀπὸ βιβλίας.

Πολὺ περαιτέρω τῶν θεολογικῶν σκέψεων ἐπέδρασεν ἦν ἐπιχείρημα, κατὰ τὸ ἡμισυ θρησκευτικόν, κατὰ τὸ ἡμισυ πολιτικὸν ἢ ἀκριβέστερον πατριωτικῆς φύσεως. Οἱ Ἑλληνες λέγουν: «Εἴμεθα δὲ ἐκλεκτὸς λαὸς εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ δούλου ἐγράφησαν τὰ ιερὰ βιβλία καὶ εἴμεθα οἱ μόνοι ποῦ ἡμποροῦμεν νὰ τὰ διαβάζωμεν εἰς τὴν ἀρχικήν των γλῶσσαν. Τοῦτο ἀποτελεῖ δὲ ἡμῖς ἀπὸ δύος τοὺς ἄλλους λαοὺς τῆς γῆς προνόμιον, τὸ δούλιον πρέπει νὰ ἔκτιμῶμεν καὶ νὰ τηρῶμεν. Ἐάν μεταφράσωμεν τὰς ιερὰς βιβλίους εἰς τὸ νεώτερον Ἰδιωμα, χάνομεν τὸν τίτλον τῆς εὐγενείας μας. Ἡ γλωσσικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἐνότης τοῦ λαοῦ μας διετηρήθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς βαρυτάτης δουλείας μόνον μὲ τὸ Εὐαγγέλιον. Τὸ Παλλαδίον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ θίξωμεν. Κάθε αὐλονισμὸς τῆς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης μας σημαίνει αὐλονισμὸν τῆς ἐλληνικῆς ἐθνικῆς ἴδεας. Παρόμοιοι συλλογισμοὶ λαμβάνουν ἐξ ἄλλου πολὺ μέρος ἐπίσης εἰς τὴν γενικὴν ἔριδα μεταξὺ τῆς τεχνητῆς γλώσσης καὶ τοῦ δημιαδόντος Ἰδιωματος, ὃν καὶ δὲν διολογεῖται προσθύμως. Οἱ Ἑλληνες εἶνε προσκολλήμενοι μὲ τὴν ἀρχαϊκὰ χωματισμένην

γραφομένην γλῶσσαν τόσον στενά, όχι δὲ λιγώ-
τερον καὶ διὰ τὸν λόγον ὅτι πιστεύουν μὲ
τοῦτο νὰ ἀποδεῖξουν ὁφθαλμοφανῶς τὴν ταυ-
τότητά των μὲ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας καὶ
οὗτο νὰ κερδήσουν τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν φι-
λίαν τῶν μεγάλων τοῦ κόσμου τούτου.

Δὲν χρειάζεται πλέον ἐδῶ καμμία ἀκριβεστέρα ἀπόδειξις, διτὶ δοιοί οἱ μνημονευθέντες ἐκκλησιαστικοὶ καὶ πατριωτικοὶ λόγοι ἀπολήγουν εἰς μηδέν, ἀπέναντι τῆς ἀναποφεύκτου ἀνάγκης δπως ἀνοιχθῇ πρᾶγματι ή οὐδὲ βίβλος εἰς τὸν λαόν. Ἀναμφιβόλως οἱ ἀντίπαλοι τῆς μεταφράσεως τόσον προχωροῦν, ὥστε νὰ δηλώνουν διτὶ ή γλῶσσα τῆς Καινῆς Διαθήκης τόσον δομοιάζει πρὸς τὸ σημερινὸν λαϊκὸν Ιδίωμα, ὥστε καὶ δ' ἀγράμματος ἐπίσης νὰ τὴν ἔννοιη χωρὶς μετάφρασιν. Θεωρῶ τὸν Ἰσχυρισμὸν τοῦτον ἐσφαλμένον ἀπὸ δῆλην τὴν πεῖραν τὴν διοίαν κατέχω περὶ τῶν ἀρχαιοελληνικῶν γλωσσικῶν γνώσεων ἀγράμματων καὶ ἡμιμαθῶν Ἐλλήνων. Ἐὰν ἀκούῃ κανεὶς σήμερον αὐτὸν ἐκφραζόμενον ἀπὸ λογίους καὶ διακεριμένους ἀγδρας, τοῦτο ἀποδεικνύει μόνον πόσον δύσκολον εἶναι εἰς ζητήματα διου ἀναμιγνύονται αἱ Ἰσχυρότεραι συγκινήσεις τῆς ψυχῆς νὰ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ τις εἰς τὴν ἀντικειμενικὴν ἀντίληψιν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀληθείας.

μιορφήν, καὶ παραβλέπεται διτὶ μία γλῶσσα μόδον δι' ὧδισμένον χρόνον καὶ δι' ὧδισμένον λαὸν ἡμπορεῖ νὰ ἔχῃ φιλολογικὴν ἀξίαν καὶ διτὶ αὐτὴ χάνει τὴν ἀξίαν τῆς αὐτήν, ἅμα διζωντανὸς σύνδεσμος τῆς γλώσσης μὲ τὸν χρόνον καὶ τὸν λαὸν πάρα πολὺ χαλαρωθῆ. Παραβλέπεται διτὶ τὰ ὠραῖα φιλολογικὰ ἔργα εἰνειαίωνια καὶ ἀμετάβλητα ἔργα τέχνης, ἡ γλῶσσα τῶν ἀνθρώπων δομως εἰνει κάτι ὑπὸ χιλίων παραγόντων ἀπαύστως μεταβαλλόμενον. Μία γλωσσικὴ μυροφὴ διετηρήθη ἔξαισιώς εἰς μίαν φιλολογίαν, δὲν ἔχει δομως πλέον τὴν δύμαμιν ταύτην δι' δῆλους τοὺς κατόπιν χρόνους κατὰ τοὺς διοίους ἡ γλῶσσα τῆς ζωῆς μετεβλήθη κατὰ τὸν διοίους δ πολιτισμός, ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ κατάστασις, τὰ πνευματικὰ καὶ θυλικὰ μέσα, αἱ ἐπιστῆμαι, ἡ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριον κτλ. ὑπέστησαν βαθείας ἀνατροπάς.

Δὲν πρέπει νὰ ἀποσιωπηθῇ ἀφ' ἐτέρου διτὶ ή πέριωρισμένη ἰδέα περὶ τῆς ἀπολύτου Ἰσχύος ὧδισμένης τινὸς βαθμίδος εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ περὶ τοῦ βαθιάρου γα-

‘Η ἀποκρουστικὴ στάσις τῆς μεγίστης πλειόνοτητος τῶν μορφωμένων κατὰ τοῦ δημώδους ιδιώματος ἔχει ὡς βάσιν διάφορα πολὺ ἀμφισβητούμενα αἴτια· στὶ ἐπίσης ἐσωτερικοὶ λόγοι ἐπιδροῦν, τοὺς δποίους δὲν ὅμολογεῖ τις δημοσίως, ἀνέφερα ἀνωτέρω. Τὸ ἐπιρριπτόμενον κατὰ τῆς φυσικῆς γλώσσης εἶνε ὁ βάροβαρος καὶ χυδαῖος χυρακτήρ, ἥ ἀνακρίβεια καὶ τὸ ἀκανόνιστον, ἥ πτωχεία, αἱ ἔξαιρα λέξεις, πρὸ παντὸς ὅμως ἥ δῆθεν ἔλλειψις ἐνότητος. ‘Ολαι αἱ μομφαὶ αὐταὶ προέχονται ἀπὸ ἐλλιπῆ κατανόησιν τῆς ὑπάρχειας καὶ τῆς ζωῆς τῆς φυσικῆς γλώσσης, ἀπὸ ἀνεπαρκῆ γνῶσιν τῶν νόμων τῆς ἀναπτυξεως τῆς γραφομένης γλώσσης καὶ ἀπὸ κακὴν πληροφορίαν περὶ σπουδαίων γεγονότων τῆς ἴστορίας ἄλλων φιλολογιῶν καὶ γλωσσῶν. Θὰ ἦτο πολὺ μακρὸν νὰ ἐκπέσωμεν λεπτομέρως τὰς μομφὰς αὐτὰς καὶ νὰ τὰς ἀποκρύψωμεν μὲ τὰ ἔπλα τὰ δποία μᾶς παρέχει ἥ φιλολογία καὶ ἥ γλωσσολογία. Θέλω νὰ ἔξαγω μόνον κύρια τινὰ σημεῖα.

Κοινή είς τὰ πλεῖστά ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς δημιώδους εἶνε ἡ πεπλανημένη Ιδέα ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε διὰ πάσας τὰς μὲ τὴν δόπιαν ὑπὸ τοὺς Κομηνούς συνδιελέγετο τὸ φιλοθεάμιον πλῆθος εἰς τὸ ἵπποδρόμιον τῆς Κωνσταντινούπόλεως.

Σοβαρωτέρα φαίνεται ή ἀντίρρησις ὅτι ή φυσική γλῶσσα δὲν εἶνε κατάλληλος διὰ τὴν φιλολογίαν, διότι εἶνε χωρισμένη εἰς πλῆθος διακεκριμένων διαλέκτων. Ἀληθῶς ὑπάρχει μεταξὺ τῶν Νεοελλήνων, ἀν καὶ ἀρνοῦνται τοῦτο πολλοὶ σχολαστικοί, φυσικὴ κοινὴ γλῶσσα διμοίως δπως εἰς τοὺς Γερμανούς, τοὺς Γάλλους, τοὺς Ἰταλούς καὶ τοὺς Ρώσους καὶ αἱ Ἰδιωματικαὶ διαφοραὶ δὲν εἶνε σημαντικάτεραι. Ἡ εἰς τὸν λαὸν τοῦτον: Γνωστὸν δμως ὅτι αἱ λεξιλογικαὶ διαφοραὶ τῶν Ἰδιωμάτων καὶ τῶν τάξεων εἰς Γερμανίαν καὶ δκουδήποτε ἄλλον ἐπέδρασαν πρὸς βοήθειαν καὶ οὐχὶ πρὸς ἐμπόδισιν τῆς φιλολογίας. Ἀντεῖ αὐτῇ πάντοτε ἐκ νέου δροσεροὺς χυμοὺς ἀπὸ τὴν αἰωνίων νέαν πηγὴν τῆς λαϊκῆς γλώσσης καὶ μαρτυρεῖ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς, ἐνῷ σκορπίζει καὶ αὐτὴ πλουσίαν σπορὰν μορφώσεως εἰς χώρας κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥμη τόσον διαφέρους. Ἐπὶ τῆς καρποφόρου αὐτῆς ἀμοιβαίνεις ἐπιδράσεως τοῦ λαοῦ ἐπὶ τῆς φιλολογίας καὶ τῆς φιλολογίας ἐπὶ τοῦ λαοῦ στηρίζεται μία τῶν ἰσχυρότερων ἐγγύησεων ὅτι ἡ φιλολογία μας τὸν κίνδυνον τοῦ χαλαροῦ τύπου καὶ ξηροῦ περιεχομένου ὑπερνικᾷ καὶ μία ἔγγυησις ἐπὶ πλέον ὅτι δ λαός μας παρὰ τὴν θλιβερὰν φήμιην ἐπιπολαίου οὐτιλιταρισμοῦ, δὲν ἀπεμαρτύνθη τοῦ ἴδεώδους πόθου καὶ τῆς δράσεως, ἡ δποία σχηματίζει τὸ μυστηριῶδες ἐλιξήριον τῆς ὑπάρξεως τῆς λαϊκῆς ἰσχύος. Περὶ τοιούτων σύλλογισμῶν περιέργως γίνεται πολὺ δλίγος λόγος εἰς τὸν Ἑλληνικὸν·γλωσσικὸν ἀγῶνα. Οἱ Ἑλληνες πράττουν ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε φιλολογία ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, οὐτε γλῶσσα οὐτε πεῖρα τις εἰς τὰ δύο ταῦτα στάδια. Ἐκτὸς τούτου ἐν σπουδαιότατον σημεῖον ἐντελῶς παραβλέπεται. Ἡ δξητέρα καὶ σπουδαιοτέρα διαφορὰ τῶν διαλέκτων δὲν ἔγκειται εἰς τὸ λεξιλόγιον καὶ εἰς τὴν κλίσιν ἀλλ ἐις τὸ φωνητικόν. Ἐὰν προστηγῆται εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἔνα χωρικὸν τῆς ἀνατολικῆς Πρωσίας, τοῦ Μεκλεμβούργου, τῆς ἀνω Βαυαρίας, τῆς Ἐλβετίας καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ρήνου καὶ ὡς ἐκ θαύματος κατορθώναμεν νὰ συμφωνήσουν τελείως εἰς τὰς λέξεις καὶ τοὺς φραμματικοὺς τύπους, νὰ διατηρήσουν δμως τὴν ἴδιαζουσαν προφοράν των θὰ ἡμποροῦσαν μὲ πάρα πολὺ μεγάλον κόπον νὰ συνενοηθοῦν. Ἐὰν δμως ἀπ’ ἐναντίας οἱ πέντε χωρικοὶ ἐκ θαύματος αἰφνηδίως ἥθελον ἔχει τὴν αὐτὴν προφοράν καὶ μόνον εἰς τὰς λέξεις καὶ τὴν κλίσιν διετηρεῖτο δ Ἰδιωτισμός, τότε βεβαίως ἥθελον προσκόψει εἰς τινας λέξεις καὶ τύπους ἀλλ’ εἰς

τὰ κύρια θέματα ἔξαίρεται θὰ συνεννοοῦντο. Ἀλλ’ αἱ φωνητικαὶ διαφοραὶ δὲν ἔκδηλοῦνται εἰς τὸν γραπτὸν λόγον καὶ εἰς τὴν φιλολογίαν ἐπίσης. Οὗτως εὐτυχῶς ἔκλείπει τὸ κύριον πρόσκομμα, τὸ δποῖον ἡ διαλεκτικὴ ποικιλία παρεμβάλλει εἰς τὴν διαμόρφωσιν μιᾶς ἑνιαίας φραμμένης γλώσσης.

Ὑπὲρ τῆς καθαρευούσης ἀναφέρεται ὅτι ἐπαρκεῖ εἰς δλας τὰς ἐκφράσεις καὶ ἀπὸ δλον εἴναι κατανοεῖται. Καὶ τὰ δύο ταῦτα δμως εἴναι πολὺ περιωρισμένως δρθά. Εὔκολα κατανοεῖται μόνον ἀπὸ ἐκείνους, οἱ δποῖοι παρηκολούθησαν τακτικὴν μέσην ἐκπαίδευσιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκφρασιν ἀπειρών λεπτῶν ἀποχρώσεων καὶ συναισθημάτων, παρὰ τὸν πλοῦτον τῆς εἰς λέξεις, εἶνε χαλαρὸν ἐργαλεῖον.

Μὲ τὴν ἀπλῆν μηχανικὴν κοινοποίησιν περιεχομένου δὲν ἔκπληροῦται δ σκοπὸς τῆς φραμμένης γλώσσης. Ἀλλως θὰ ἥδυνατο ἵσως τὸ ἀπὸ πολλοὺς ὀνειροπολούμενον ἴδεῶδες παγκοσμίου γλώσσης νὰ πραγματοποιηθῇ, εἴτε διὰ τῆς λατινικῆς δπως ἥθελον πρότερον, εἴτε διὰ τῆς ἀγγλικῆς δπως πολλοὶ τῶρα θέλουν ἡ ἀπλῶς τῆς βολαπικῆς. Ζωτικὴ φραμμένη γλῶσσα ὀφεῖται νὰ ἀναπτυχθῇ δι’ ὑψηλοτέρους σκοπούς, πρέπει νὰ εἶνε τόσον ζωντανὴ ὥστε δχι μόνον νὰ εἶνε καταληπτὴ ἀλλὰ καὶ αἰσθητή. Πρέπει νὰ εἶνε τόσον ζωντανὴ ὥστε νὰ βγαίνῃ ἀπὸ τὴν ψυχὴν νὰ καθηδύνῃ τὰς καρδίας δλων τῶν ἀκροατῶν, νὰ ἥνε τόσον ζωντανή, ὥστε νὰ ἡμπορῇ νὰ διαμορφώνῃ καλλιτεχνικῶς τὴν ὅλην. Πρέπει τόσον στενὰ νὰ ἀναπτυχθῇ μὲ τὴν λαϊκὴν ψυχήν, ὥστε νὰ μεταδίῃ ἀγνὰ τὸ βαθύτατον καὶ μέγιστον, τὸ δποῖον ἀνθρωπίνη καρδιὰ εἰς θύελλαν καὶ δρμὴν δύναται νὰ αἰσθανθῇ. Πρέπει πρὸ παντὸς νὰ εἶνε κάτι τόσον ζωντανόν, εὐλύγιστον, εὐπλαστον, ὥστε νὰ ἔκφραζεται εἰς αὐτὴν καθαρὰ δ Ἰδιωτικὸς καὶ τὸ δικαίωμα τῆς προσωπικότητος, νὰ ἡμπορῇ νὰ δημιουργῆται εἰς αὐτὴν πρωτότυπον ὑφος, καὶ τὸ μεγαλοφυὲς πνεῦμα νὰ διμητῇ μὲ αὐτὴν οὐτως ὥστε νὰ συναρπάζῃ μετ’ αὐτοῦ δλον τὸν λαὸν καὶ νὰ φέρῃ εἰς εὐγενεστέρους σκοπούς. Πρὸ τοιούτων θεμάτων ἀδυνατεῖ ἡ καθαρεύουσα, καὶ πρέπει νὰ ἀδυνατῇ, διότι κατὰ μέγα μέρος ἐπαρκεῖ τεχνικῶς διὰ τῆς φραμματικῆς τοῦ Λεξικοῦ καὶ τῶν σχολικῶν γυμνασμάτων. Δὲν διοφῆ τὸ μητρικὸν γάλα, δὲν μανθάνεται εἰς τὰ παιδικὰ παιγνίδια, δὲν χύνεται εἰς τὸ νεανικὸν πῦρ, δὲν προσαρμόζεται πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν ἀγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὰ πολλαπλά

συναισθήματα τῆς ψυχῆς του, μὲ τοὺς πόθους, τὰς εὐχάρις καὶ τὰς ἐπιτίθεται του.

Ἡ προσπάθεια νὰ μεταδοθῇ ζωτικὴ ἰσχὺς εἰς τὴν τεχνητὴν γλῶσσαν εἶνε συσίφειος ἀγών. Ἰνα δοθῇ κλασικὸς τύπος εἰς τὴν ἐκφρασιν, εἴτε δημάρδεις λέξεις ἀντικαθίστανται μὲ ἀρχαιοελληνικὰς τῆς αὐτῆς σημασίας, εἴτε τούλαχιστον διὰ παντοειδῶν ἐγχειρίσεων ἀρχαιούντων ἐλείπονται συλλαβαῖ προστίθενται, ἀκρωτηριασμέναι καταλήξεις συμπληρωοῦνται, ἀποσιωπήθενται, ἀρχαίονται, ἀπαναφέρονται ἡ ἐπιδιορθοῦνται. Ἐνταῦθα ἐπενεργεῖ πολυτρόπως δχι μόνον ἡ τάσις τοῦ κλασικισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἡ σκοτεινὴ ἰδέα, ὅτι μὲ τὸν χρόνον θὰ ἐπιτευχθῇ μὲ συνεχῆ μέριμναν εἰς τὴν χαρτίνην κλινικὴν νὰ δοθῇ νέα ζωὴ εἰς τὰς πρὸ πολλοῦ νεκρὰς λέξεις καὶ τύπους, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ ἡ φυσικὴ γλῶσσα πρὸς τὴν ἀρχαιοελληνικήν.

Δι’ ἐκεῖνον ποῦ δὲν ἔχει γνῶσιν τῆς νεοελληνικῆς, δύναται κάλλιστα νὰ διευκρινισθῇ ἡ πρακτικὴ τῶν ἐλλήνων σχολαστικῶν μὲ ἐν παράδειγμα ἀπὸ τὴν ὁδωματικήν. Ἄς προσπάθησωμεν τὴν ἀρχὴν τῆς Μασσαλιώτιδος νὰ σφίγξωμεν εἰς τὴν λατινικὴν μὲ τρόπον, ὥστε διὰ κάθε λέξιν νὰ τεθῇ δ ἐτυμολογικῶς ἀντίστοιχος λατινικὸς τύπος: Allons enfants de la patrie = Ambulemus infantes de illa patria. Le jour de gloire est arrivé. = Illud diurnum de illa gloria est adripatum. Τοῦτο δὲν εἶνε οὐτε ἀρχαῖον γαλλικὸν οὐτε λατινικόν, ἀλλὰ κατὰ τὸν 18 αἰώνα συγγραφεῖς τινές, ιδίως δ Ἑρδερ καὶ δ Βήλανδ μὲ τὴν ἀναζωογόνησιν ἀρχαίων λέξεων, ἀλλ ἀκόμη ἀπὸ αὐτάς, παραβλεπομένων πάντοτε τεχνικῶν ἐκφράσεων καὶ δρισμῶν διὰ μεσαιωνικὰ πράγματα, δλίγαι μόνον εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν καὶ δλίγισται εἰς τὸν πεξόδον λόγον παρέμειναν. Τὸ βέβαιον εἶνε τὴν Γερμανίαν, δπως μὲ ἐδίδαξεν δ Ἑρμαν Πώλ. εἶχον ἀρχίσει κατὰ τὸν 18 αἰώνα συγγραφεῖς τινές, ιδίως δ Ἑρδερ καὶ δ Βήλανδ μὲ τὴν ἀναζωογόνησιν ἀρχαίων λέξεων, ἀλλ ἀκόμη ἀπὸ αὐτάς, παραβλεπομένων πάντοτε τεχνικῶν ἐκφράσεων καὶ δρισμῶν διὰ μεσαιωνικὰ πράγματα, δλίγαι μόνον εἰς τὴν ποιητικὴν γλῶσσαν καὶ δλίγισται εἰς τὸν πεξόδον λόγον παρέμειναν. Τὸ βέβαιον εἶνε δτι κατὰ φαινόμενα πλησιεστέρα ἔχενα τοῦ ζητήματος τούτου ἐπὶ γερμανικοῦ πεδίου ἐλλείπει. Πόσον εἰς ἀλλας γλῶσσας, αἱ δποῖαι παρέχουν μακρότερον χρονικὸν διάστημα πρὸς παρατήρησιν π.χ. εἰς τὴν γαλλικὴν καὶ τὴν ιταλικὴν ἡ ἐπανεφορὰ ἀρχαίων λέξεων πραγματικῶς ἐπέτυχε, δὲν δύναμαι νὰ ἀναφέρω. Κατὰ τὴν ἐπιπόλαιον γνῶσιν μου ἥθελον συμπεράνει δτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει δπως καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν.

Ἐτοι λοιπὸν δμοιάζει η νεοελληνικὴ φραμμένη γλῶσσα μὲ κῆπον, εἰς τὸν δποῖον μέσα εἰς τὰ πράσινα φυτὰ πάντα παλαιοὶ

κορμοί καὶ χάρτινα ἄνθη ἐφυτεύθησαν καὶ εἰς τὰ δένδρα τὰ θαλερὰ ἐμβολιάσθησαν ἔηροὶ ἀπὸ παλαιὸν βαλτῶδες ἔδαφος κλάδοι. Ματαίως περιμένουν οἱ ἐπίμονοι κήποντος νὰ βλαστήσῃ τὸ σαρόδον ἔύλον. Δὲν θέλουν νὰ ἰδοῦν ὅτι ὀλόγυρα ἀπὸ τὸν παράξενα στολισμένον κῆπον τους εἰς τὸ δάσος καὶ τὸν λειμῶνα μυρωμένα ἄνθη καὶ πράσινα δενδρύλλια ενδρύσκονται εἰς τὴν διάθεσίν των. Δὲν παρατηροῦν ὅτι ἀκόμη καὶ τὰ ψωντανὰ φυτὰ τοῦ κήπου των μὲ τὸ πιεστικὸν παραγέμισμα ἀπὸ παλαιὰ περιμάζεντα βλάπτονται καὶ ἔηραίνονται.

Κάθε εἰλικρινὴς φίλος τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ εὕχεται νὰ λάβῃ ταχὺ τέλος ἡ ἀφόρητος αὐτὴ κατάστασις. Εἶνε ὁ κριτιμώτατος καιρός. Ἡ ἔλλειψις ἀληθινῆς δημάδους, βγαλμένης ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ καὶ μὲ τὴν ψυχὴν αὐτῆς ἀναπτυσσομένης γραφομένης γλώσσης ἔχει τὰ θλιβεράτατα ἀποτελέσματα. Ἀπὸ αὐτῆς κυρίως ἔξηγεται ἡ φοβερὰ ἀφορία τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας. Δὲν θὰ ἐγνώριζα νὰ μνημονεύσω ἀπὸ τὴν φιλολογίαν τῆς τεχνητῆς γλώσσης ἔνα πραγματικῶς καλὸν καὶ τεχνικῶς τέλειον ἔργον διαφοροῦ ἀξίας Πλέον βλαβερὰ εἶνε ἡ ἔλλειψις λαϊκῶν βιβλίων, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἔξηγεται ἡ μεγάλη στέρησις πολιτικῆς, θρησκευτικῆς, κοινωνικῆς καὶ φιλολογικῆς μορφώσεως. Τέλος τὸ φευδές καὶ πλαστὸν τῆς γλώσσης ἐπιδρᾶ ἐφ' ὅλης τῆς ἐθνικῆς ζωῆς. Δημιουργεῖ θλιβερὸν διχασμὸν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἴδιων ὅπως καὶ ὅλου τοῦ λαοῦ. Ἐπιφέρει καὶ προκαλεῖ παντοῦ κενάς ἐκφράσεις, ἀσκεπτὸν εὐχαρίστησιν εἰς πομπώδη χείμαρρον λέξεων καὶ ἀποστροφὴν πρὸ τῆς σοβαρᾶς πραγματικότητος. Ὁλος δὲ βίος ὑστερεῖ εἰς παγίαν ἐνότητα. Η λαϊκὴ ζωὴ διμοιάζει μὲ ἀνθρωπον, δὲν πότιστον μόνον μέσα εἰς τοὺς τέσσαρας τοίχους του μένει ἀπλοῦς καὶ φυσικός, εἰς τὴν δημοσιότητα δῆμος μόνον μὲ θεατρικὴν πομπὴν παρουσιάζεται καὶ διμελεῖ.

Οἱ Δισραέλης ἀπεικονίζει εἰς τὸ περίφημον μυθιστόρημά του « Sybil or, two the nations » μὲ ἀνοικτίσμονα δριμύτητα καὶ ἐγγίζοντα ρεαλισμὸν πῶς τὸ ἀγγλικὸν ἔθνος εἰς δύο ἐκ θεμελίων διαφόρους τάξεις κατὰ τὴν κατοικίαν, τὴν τροφήν, τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, τὰ ἔθιμα καὶ τὴν μόρφωσιν, τὰ αἰσθήματα καὶ τὰς σκέψεις, διαιρεῖται. Παρομοία διαιρεσίς ἀπειλεῖ νὰ ἀναφανῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα μὲ τὴν διγλωσσίαν. Θὰ εἶνε δῆμος βαθυτέρα καὶ καταστρεπτικωτέρα, διότι δὲν ἀφορᾶ τὴν ὑλικὴν ἀλλὰ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν τὴν πνευματι-

κὴν καὶ ἡθικὴν ζωὴν. Ἀπὸ τὸ ἐν μέρος δημιουργεῖται μειονότης ἀνατρεφομένη εἰς γλωσσικὴν ἐρασιτεχνίαν, ἀπὸ τὸ ἄλλο ἡ τεραστία πλειονότης τῶν ἀμορφώτων, οἱ δόποιοι δυσκολεύονται πραγματικῶς νὰ κατανοήσουν τὴν φιλολογικὴν γλώσσαν καὶ δυσκολεύονται ἀκόμη περισσότερον νὰ ἐκφράσουν ἵδιας σκέψεις εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Ἐκ τούτου μαραίνεται μὲ τὸν χρόνον τὸ σοβαρὸν λαϊκὸν στοιχεῖον. Ἱσως τοιοῦτος κίνδυνος εἴνε ἀκόμη μακρινός, ἀλλ' ἐὰν δὲν μὲ ἀπατᾷ ἡ ἀντίληψις, ἥμπορει νὰ παρατηροῦν ἀκόμη τῷρα ἐπίφορα συμπτώματα δι' ἐνα παρόμιον χωρισμόν.

Κάποιαν παρηγορίαν διατηρεῖ εἰς τὸ τέλος τῶν μελαγχολικῶν τούτων παρατηρήσεων περὶ τῆς ἀπαίσιας καταστάσεως τῆς σημερινῆς φιλολογικῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ, δὲν δόποιος πρωτοτος εἰς τὸν κόσμον ἐδώρησεν ἄλλοτε εἰς μεγαλοπρεπῆ ἔννοιαν φιλολογίαν, τὸ εὐχάριστον γεγονός ὅτι κατὰ τὸν πρόσφατον χρόνον ἐπηκολούθησε τροπὴ πολλὰ ὑποσχούμενη εἰς βελτίωσιν. Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ψυχάρη ἀνακινηθείσης νέας καὶ βαθυτάτης θεωρητικῆς ἐρεύνης τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τῶν ὑπὸ αὐτοῦ δοθεότων πρακτικῶν παραδειγμάτων ἡλθον εἰς συναίσθησιν πολλοὶ νέοι φιλολογοῦντες τῆς θλιβερᾶς πλάνης τοῦ ἔθνους καὶ ἥρχισαν ἀπὸ τὴν ἀκεραιάν ζωὴν τοῦ παρόντος, ἀπὸ τὴν πλουσίαν πηγὴν τῆς φυσικῆς γλώσσης νὰ ἀντλοῦν.

Βεβαίως τὸ γλωσσικὸν μεταρρυθμιστικὸν κόμμα ἔχει ἀκόμη νὰ διεξαγάγῃ δριμεῖς ἀγώνας προτοῦ κερδίσῃ τὴν δάφνην τῆς νίκης. Ἱσως οἱ ἀνδρες, οἱ δόποιοι τώρα μὲ εὐγενῆ αὐταπάρησιν ὑπηρετοῦν τὸν καλὸν ἀγῶνα, δὲν θὰ ἐπιζήσουν μέχρι τῶν ὁρίμων ἀποτελεσμάτων τῶν προσπαθειῶν των καὶ τῆς βαθείας ἐπιδράσεώς των ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας. Ἡ ἀμοιβὴ των θὰ εἶνε μόνη ἡ-συναίσθησις ὅτι πιστοὶ εἰς τὴν πεποίθησιν ἥγωνισθησαν καὶ παρέδωσαν ὠφέλιμον προκαταρκτικὴν ἐργασίαν. Ὁλοι οὗτοι παρέχουν πρὸς τὴν πνευματικὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς πατρίδος των τὰς αὐτὰς ὑπηρεσίας, τὰς δόπιας οἱ ἥρωες τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τῆς ἀνεξαρτησίας πρὸ 80 ἑτῶν προσέφερον διὰ τὴν ὑλικὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ἐὰν μετὰ τὴν συστηματικὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν εἰρηνικῶν λατομείων τοῦ μαρμάρου ἀπὸ ξένας ἐταιρίας μένουν ἀκόμη δλίγα κομμάτια τοῦ εὐγενοῦς λίθου, δὲν ἥμποροῦσαν οἱ Ἑλληνες νὰ τὰ μεταχειρισθοῦν καλλίτερα ἢ διὰ τὴν ἀνέγερσιν μνημείων δχι μόνον διὰ τὸν Κολοκοτρώνην, τὸν Υψηλάντην καὶ τὸν Κανάρην ἀλ-

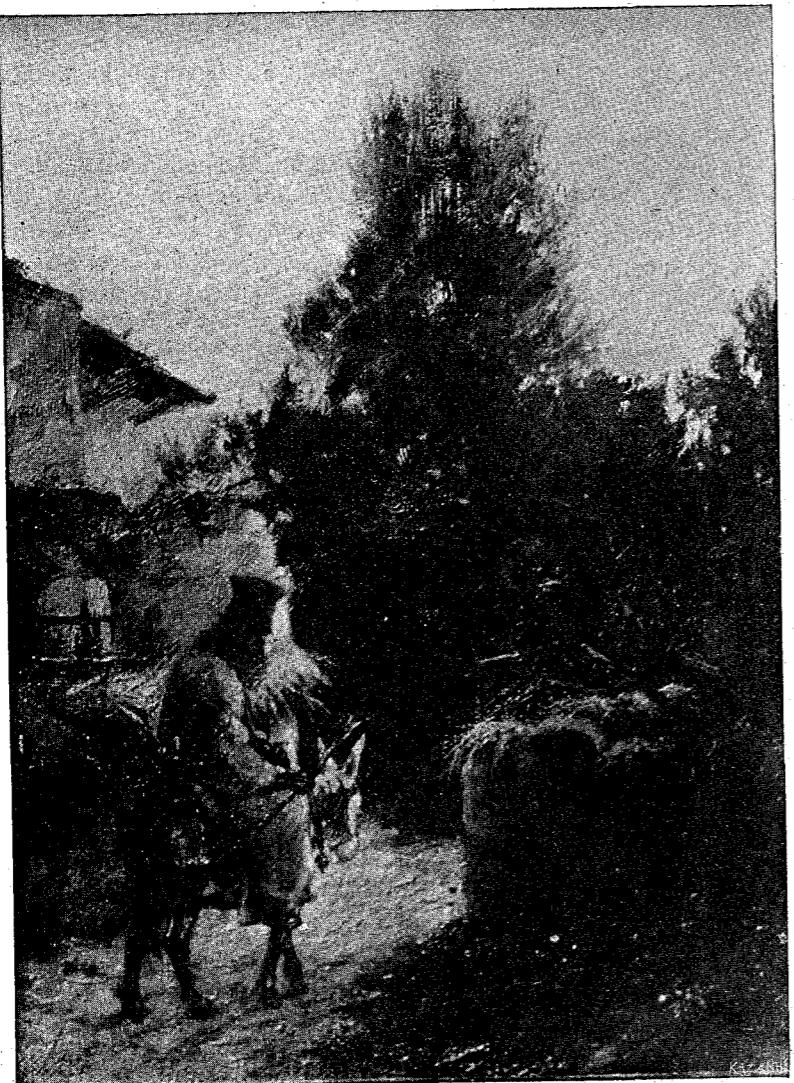
λὰ καὶ δι' ἄνδρας δπως ὁ Κονεμένος, ὁ Παράσχος, ὁ Ψυχάρης, ὁ Ροΐδης καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ δόποιοι ἔχουν τὸ θάρρος περιφρονοῦντες τὴν ἀδιαφορίαν, τὴν ὑβριν, τὸ μῆσος καὶ τὴν συκοφαντίαν προπαρεσκεύασαν καὶ δευτέραν ἐσωτερικὴν ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Λέγω τοῦτο μὲ πᾶσαν σοβαρότητα καὶ ἐπὶ τῇ βάσει πεποιθήσεως ἡ δόπια, μετὰ μακροχρόνιον μελέτην τοῦ ζητήματος καὶ περίφροντιν κρίσιν πάσης στιγμῆς στερεά ἐσχηματίσθη. Λέγω τοῦτο μὲ δλην τὴν δριμύτητα καὶ θὰ ἐπεδύσουν κάθε "Ἐλλην νὰ κατανοήσῃ τὴν φωνήν μου ἀν καὶ γνωρίως δτι μὲ τοὺς λόγους μου προκαλῶ λαϊλαπα ἀγανακτήσεως καὶ πολλοὶ θὰ μὲ ἀνακηρύξουν ώς ἔνα τῶν φοβερώτερων ἔχθρων τῆς Ἑλλάδος ἡ ἔνα ἀδερφαπευτον μωρόν. Καὶ δμως θὰ ἔλθῃ ἡ ἥμερα κατὰ τὴν δόπιαν οἱ Ἑλληνες θὰ κατανοήσουν καὶ θὰ ἀναγνωρίσουν δτι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ησαν οἱ μεγαλείτεροι ἔχθροι.

Ο σκληρὸς πάγος τῆς παραδόσεως διεργάγη καὶ δροσερὰ πηγὴ νέας θαλερᾶς ζωῆς χύνεται ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς. Είθε αἰώνιος νὰ αἰνῆσῃ καὶ νὰ δροσίσῃ καὶ γονιμοποιήσῃ τὰ εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ παγκοσμίου πόλυν χρόνον ἀπόπως παρημελήθη, σήμερον δμως ἀρχίζει νὰ εἰσέρχεται ἵσχυρότερον ἢ ἄλλοτε εἰς τὸν κύκλον τῆς παγκοσμίου πολιτικῆς καὶ τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας καὶ ἐκ τούτου ἐπίσης εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ

Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ ὑπὸ Σ. Λοβέρδου.

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ — ΕΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φ. ΑΡΙΣΤΕΩΣ

Από τὴν Ἐκθεσιν τοῦ Παργασσοῦ.

ΦΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

ΓΟΝΥΠΕΤΗΣ πρὸ τῆς θύρας τῆς σκήτης του, ὁ ἐρημίτης Ἀμβρόσιος διῆλθεν ἐν προσευχῇ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα, τὴν ἀγγελικὴν αὐτῆν νύκτα κατὰ τὴν ὅποιαν φρίσσοντες οἱ δαίμονες κατακρημνίζονται εἰς τὴν ἄβυσσον. Καὶ ἐνῷ αἱ σκιαὶ ἔκαλυπτον τὴν γῆν, τὴν ὥραν κατὰ τὴν ὅποιαν ὁ ἔξολοθρευτὴς Ἀγγελος εἶχε πτερυγίσει ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ἀμβρόσιος ἀνεσκιότης καταληφθεὶς ἀπὸ ἀγωνίαν καὶ τρόμου. Μακρὰν ἐκ τοῦ δάσους ἥρχοντο τὰ μιαούλισματα τῶν θῶν καὶ οἱ συριγμοὶ τῶν βατράχων. Καὶ βυθισμένος ὡς ᾧτο εἰς τὰ ὀκάνθατα σκότη ὁ ἐρημίτης ἀμφεβάλλε περὶ τοῦ ἐνδόξου μυστηρίου. Ἄλλ᾽ ὅταν ἡ αὐγὴ ἀνέτειλεν, η εὐφροσύνη μετὰ τῆς θύντος εἰσῆλθεν εἰς τὴν καρδίαν του. Ἔγνωσε τότε ὅτι ὁ Χριστὸς ἀνέστη καὶ ἔκραξεν.

— Ο Ιησοῦς ἔξῆλθε τοῦ τάφου! ἡ ἀγάπη ἐνίκησε τὸν θάνατον. Ἀλληλούϊα! Φωτεινὸς ἀνέρχεται τοῦ λόφου. Ἀλληλούϊα. Η δημιουργία ἐσώθη καὶ ἀνεγεννήθη. Η σκιὰ καὶ τὸ πονηρὸν διελύθησαν ὡς ἀχλύς, ἡ χάρις καὶ τὸ φῶς σκορπίζονται εἰς τὸν κόσμον. Ἀλληλούϊα!

Ἐνας κορυδαλλὸς ὁ ὅποιος ἀφυπνίζετο ἐπὶ τῶν στάχεων τοῦ ἀπήντησε φάλλων.

— Ἀληθῶς ἀνέστη. Ωνειρεύθην φωλιές καὶ αὐγά, ἀσπρα αὐγά μὲ ξανθὸν σπόρο. Ἀλληλούϊα! Ἀληθῶς ἀνέστη!

Καὶ ὁ ἐρημίτης Ἀμβρόσιος ἔξῆλθε τῆς σκήτης του, ὅπως λειτουργήσῃ εἰς τὸ γειτονικὸν παρεκκλήσιον δοξάζων τὴν ἀγίαν ἡμέραν.

Διέσχιζε κατὰ τὸ σύνημες τὸ δάσος ὅταν εἶδεν εἰς μίαν ἔξαίθραν μίαν ὡραίαν φηγὸν τῆς ὅποιας τὰ κλαδιά ἀφιναν νὰ ἔπειτοῦνται μικρὰ τρυφεροπράσινα φύλλα. Στεφάνια ἀπὸ κισσόν καὶ ἀφιερώματα ἔκρεμοντο ἀπὸ τὸ δένδρον καὶ κατέβαιναν ἔως εἰς τὴν γῆν. Τὰ ἀναθήματα ἔκρεμοντο εἰς τὸν ὅξωδην κορμὸν μὲ ἐπιγραφὰς ὅμιλούσας διὰ νεότητα καὶ διὰ ἀγάπην, καὶ ἐδῶ καὶ ἔκει μικροὶ ἔρωτες ἔξι ἀργύρους μὲ ἀνοικτὰ τὰ πτερά καὶ κυματίζοντα τὸν χιτῶνα ἐσείοντο μεταξὺ τῶν φύλλων. Τότε ὁ ἐρημίτης συνέσπασε τὰς λευκάς του ὁφρῦς.

— Εἶνε τὸ δένδρον τῶν νεράιδων εἴπε καθ'

ἐαυτὸν καὶ τὰ κορίτσια τὸ ἔφορτωσαν ἀφιερώματα κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνίθειαν.

«Περνῶ ὅλην μου τὴν ζωὴν πολεμῶντας μὲ νεράιδες καὶ κανεὶς δὲν φαντάζεται τί βάσανα ποῦ μοῦ δίνουν τὰ μικρά τους κοριμά. Κάθε χρόνο, τὸν καιρὸν τῆς συγκομιδῆς, ξορκίζω τὸ δένδρο καὶ τὸ φαντίζω καὶ τοῦ φάλλῳ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἅγιου Ἰωάννου.

«Δὲν ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ κάνῃ τίποτε καλλίτερον. Ο ἀγιασμὸς καὶ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἅγιου Ἰωάννου τρέποντας νεράιδες εἰς φυγὴν καὶ δὲν ἀκούει κανεὶς νὰ διμιουν δι᾽ αὐταῖς ταῖς κυρίαις δῶ τὸ χειμῶνα. Ἀλλὰ τὴν ἀνοιξιν ἔσαναντο καὶ πρέπει κανεὶς νὰ ξαναρχίζῃ κάθε χρόνο. Τρυπώνον παντοῦ καὶ ἀφεῖ μία βάτος γιὰ νὰ στεγάσῃ δόλιληρον κοπάδι. Σκορπίζουν στοὺς νέους καὶ στὰ κορίτσια χίλια μάγια.

«Ἄπο τότε ποῦ ἔγήρασα ἀδυνάτησαν τὰ μάτια μου καὶ καθόλου δὲν τῆς βλέπω. Μὲ περιγελοῦν, περνοῦν κάτω ἀπὸ τὴν μύτην μου καὶ γελοῦν ἀνάμεσα στὰ γένεια μου. Ἀλλὰ ὅταν ἥμουν εἶκοσι ἐτῶν τῆς ἔβλεπι σὲ δλαις τῆς γωνίες νὰ σέργουν τὸν χορὸν στεφανωμένες μὲ λουλούδια κάτω ἀπὸ μία ἀκτῖνα τοῦ φεγγαριοῦ. Θεε καὶ Κύριε, τοῦν ἔκαμες τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν δρόσον, ἀς εἶνε εὐλογημένα τῶν χεριῶν σου τὰ ἔργα! Ἀλλὰ γιατί ἔκαμες τάχα τὰ εἰδωλολατρικὰ δένδρα καὶ τὴς μαγικὲς βρύσες; γιατί ἔβαλες κάτω ἀπὸ τὴ γῆ τὸν μανδραγόρα ποῦ φάλλει, δλα αὐτὰ τὰ πράγματα τῆς φύσεως ποῦ κάμνουν τὴν νεότητα νὰ ἀμαρτάνῃ καὶ ποῦ προξενοῦν χίλια βάσανα στοὺς ἀναχωρητάς ποῦ ξητοῦν δπως καὶ ἔγω νὰ ἀγιάσουν τῆς ψυχές; Ἄν τοῦλάχιστον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἅγιου Ἰωάννου ἔδιωχγε πάντα δλα τὰ δαιμόνια, ἀλλὰ δὲν τὰ διώχνει πάντα καὶ ἔγω δὲν ἥξευρω τί νὰ κάμω!»

Καὶ ἐνῷ ὁ καλὸς ἐρημίτης ἀπεμαρτύνετο στενάζων, τὸ δένδρον ποῦ ἦταν καὶ αὐτὸ μία μάγισσα τοῦ ἔφωναζε μὲ τὸν ψίθυρον τῶν φύλλων του.

— Ἀμβρόσιε, Ἀμβρόσιε, τὰ κλαδιά μου εἶνε γεμάτα ἀπὸ ἀληθινὰ αὐγά τοῦ Πάσχα! Ἀλληλούϊα! Ἀλληλούϊα!

Ο Αμβρόσιος ἔβυθίσθη εἰς τὸ δάσος χωρὶς νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλήν. Ἐπροχώρει μὲ κόπον μέσα ἀπὸ ἔνα μικρὸν δρόμον γεμάτον ἀπὸ ἄγκαρθια ποῦ ἔξεχιζαν τὸ ράσσον, διὰν ἔξαιφνης πηδῶντας ἀπὸ μίαν τάφρον ἔνας ἐφῆβος τοῦ ἔκλεισε τὸν δρόμον. Ἡτο μόλις ἔνδυμένος μὲ ἔνα δέρμα ζώου καὶ μᾶλλον μὲ σάτυρον ὅμοιάζε παρὰ μὲ ἐφῆβον. Ἡτο διαπεραστικὸν τὸ βλέμμα του, καμπύλη ἡ μύτη του, γελαστὸν τὸ πρόσωπόν του. Τὰ βεστρυχωμένα του μαλλιὰ ἔκρυπτον τὰ δύο μικρὰ κέρατα τὰ φυτρωμένα εἰς τὸ ἐπίμονον μέτωπόν του.

Τὰ χεῖλη του ἀπεκάλυπταν δᾶεις καὶ λευκοὺς τοὺς δῆδντας καὶ μικρὰ τρίχες ἔκανθαὶ κατήρχοντο ἀπὸ τὸν πώγωνά του. Ἔνας χρυσὸς χνοῦς ἔλαμπε εἰς τὸ στῆθος του. Ἡτο εὐλύγιστος καὶ ταχύς. Τὰ πόδια του, πόδια τράγου, ἔκρυπτοντο εἰς τὸ χῶμα.

Ο Αμβρόσιος δὲ δόποιος ἔγνωριζε δλα, δλας τὰς γνώσεις ποῦ δίνει ἡ ἐρημία καὶ ἡ μελέτη, ἐνόησεν ἀμέσως μὲ ποῖον εἶχε νὰ κάμη, καὶ ὑψώσει τὴν χεῖρα διὰ νὰ κάμη τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Ἀλλ' δὲ σάτυρος ἀρπάζοντας τὸ χέρι του, τοῦ ἐσταμάτησε τὸ πανοδύναμον σημεῖον.

— Καλέ μου ἐρημίτη, τοῦ εἴπε, μὴ μὲ ἔξορκίσης, ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶνε καὶ γιὰ μὲ δύως καὶ γιὰ σὲ ἡμέρα χαρᾶς, καὶ δὲν θὰ ἥτο εὐσπλαχνικὸν νὰ μὲ λυπήσῃς τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἄν θέλης περιπατοῦμε μαζὶ καὶ θὰ ιδῆς πῶς δὲν εἶμαι κακός.

Κατ' εὐτυχίαν δὲ Ἀμβρόσιος ἦτο πολὺ ἐντιβῆς εἰς τὴν θεολογίαν. Ἐνθυμήθη λοιπὸν ἐγκαίρως διὰ δὲ Ἀγιος Ιερώνυμος εἶχε γιὰ συντρόφους του εἰς τὴν ἔσημον σατύρους καὶ κενταύρους τοὺς δόποιους εἶχε προσηλυτίση εἰς τὸν θεῖον λόγον. Καὶ εἴπε εἰς τὸν σάτυρον.

— Σάτυρε, ἔσο ἔνας ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἴπε: Χριστὸς ἀνέστη.

— Χριστὸς ἀνέστη, ἀπήντησε δὲ Σάτυρος. Καὶ χαῖρω μάλιστα πολὺ διὰ τοῦτο.

— Τῷρα δὲ δρόμος ἔγινε πλατύτερος καὶ ἐπεριπάτουν δὲν ἔνας πλησίον τοῦ ἀλλού. Ο ἐρημίτης ἦτο σκεπτικὸς καὶ ἐσύλλογέτο :

— Δὲν εἶνε βέβαια δαίμονας ἀφ' οὗ ἔξωμολογήθη τὴν θείαν ἀλήθειαν, καλὰ ἔκαμα νὰ μήν τὸν λυπήσω. Τὸ παραδειγμα τοῦ Ἀγίου Ιερωνύμου δὲν ἐπῆγε χαμένον.

Καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν αἰγοπέδη σύντροφόν του, τὸν ἡρώτησε.

— Πῶς ὀνομάζεσαι;

— Ὁνομάζομαι Φιλίας, ἀπήντησεν δὲ σάτυ-

ρος, κατοικῶ σ' αὐτὸν τὸ δάσος δῆπου καὶ ἐγεννήθηκα, καὶ ἥρθα σὲ σένα παππούλη μου, γιατὶ μιοῦ φαίνεσαι πῶς ἔχεις πολὺ ἀνθά φυσιογνωμία μὲ τὰ σάτυρα σου τὰ γένεια. Μοῦ φαίνεται διὰ τοῦ ἔρημον τὰ σάτυροι ποῦ τοῦ ἔκπηραν τὰ χρόνια δῆταν γεράσω καὶ ἐγώ, σὰν ἔσενα θὰ γίνω.

— Χριστὸς ἀνέστη, εἴπεν δὲ ἐρημίτης.

— Χριστὸς ἀνέστη, εἴπε καὶ δὲ σάτυρος.

Καὶ ἐνῷ διμήλουν, ἀνῆλθον τὸν λόφον ἐπὶ τοῦ δόποιου ὑψοῦτο τὸ ἔξωκλήσιον τὸ ἀριερωμένον εἰς τὸν ἀληθινὸν θεόν. Ἡτο μικρὸν καὶ ἀτεχνον, δὲ Ἀμβρόσιος τὸ εἶχε κτίσει μόνος του μὲ τὰ ἐρείπια ἐνὸς ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης. Ἡ ἀγία τράπεζα ἡγείρετο ἔσωθεν γυμνὴ καὶ ἀκατέργαστος.

— Ας γονυπετήσωμεν, εἴπεν δὲ ἐρημίτης καὶ διὰ ψάλωμεν, Ἀλληλούια! Χριστὸς ἀνέστη. Καὶ σύ, πλάσμα τοῦ σκότους, μεῖνε γονυπετὲς ἐνόσφερ ἐγὼ θὰ λειτουργῶ.

Ο σάτυρος ὅμως πλησιάζων τὸν ἐρημίτην τοῦ ἐθώπευσε τὴν γενειάδα καὶ τοῦ εἶπε.

— Εἶσαι πολὺ πειδὸς ἀπὸ ἐμέ, καλέ μου γέροντα, καὶ βλέπεις τὰ ἀδρατα. Ἀλλὰ, ἐγὼ πάλι ἔνυρο καλλίτερο ἀπὸ σὲ τὰ δάση καὶ τῆς πηγές, καὶ θὰ πάω νὰ φέρω στὸ Θεὸν κλαδιὰ καὶ λουλούδια. Ξέρω τὰ μέρη ποῦ οἱ πασχαλιὲς ἀνοίγουν τὰ σάτυρα τους λουλούδια καὶ τῆς πεδιάδες ποῦ φυτρώνουν πολύχρωμες οἱ ἀνεμῶνες. Μαντεύω ἀπὸ τὴν γλυκειά τους τὴν μυρωδιά, τὰ ἀνθη τῆς ἀγριομηλιᾶς ποῦ σὰν λευκὸ χύνι ἀπὸ λουλούδια στεφανώνυντον τοὺς βάτους. Περίμενε με, γέροντα.

Καὶ μὲ τοία ἀγριοπηδήματα κατίκας ἔφυγε στὰ δάση καὶ δῆταν γύρισε, δὲ Ἀμβρόσιος ἐνόμισε πῶς ἐβλεπε μπροστά του περιβόλι νὰ περιπατῇ.

Ο Φιλίας ἔχαντο κάτω ἀπὸ τὸ ἀνθισμένο του φόρτωμα. Ἐκρέμασε τοὺς στεφάνους καὶ τὰ λουλούδια εἰς τὸ ἀγροτικὸν θυσιαστήριον, τὸ ἐσκέπασε μὲ μενεκέδες καὶ εἴπε μὲ σοβαρότητα.

— Προσφέρω αὐτὰ τὰ ἀνθη στὸ Θεὸν ποῦ τὰ κάμνει νὰ γεννοῦνται. Καὶ ἐνῷ δὲ Ἀμβρόσιος ἐτέλει τὴν λειτουργίαν, δὲ σάτυρος κλίνων μέχρις ἐδάφους τὸ κεφασφόρον μέτωπον, ἐλάτρευε τὸν ἥλιον καὶ ἐλεγεν.

— Η γῆ εἶνε ἔνα χονδρὸ χονδρὸ αὐγὸ ποῦ γονιμοποιεῖς, ἥλιε, ἄγιε ἥλιε!

— Απὸ ἔκεινην τὴν ἡμέραν δὲ Ἀμβρόσιος καὶ δὲ Φιλίας ἔζησαν μαζὶ. Μὲ δλας του τὰς προσπαθείας δὲ ἐρημίτης δὲν κατώρθωσε νὰ μετα-

δώσῃ εἰς τὸ ἀτελὲς ἔκεινο πλάσμα τὰ ἄφατα μυστήρια. Ἀλλ' ἐπειδὴ χάριν εἰς τὰς φροντίδας τοῦ Φιλίας ἡ ἐκκλησία τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ητο πάντα στολισμένη μὲ στέφανα καὶ περισσότερον ἀνθισμένη ἀπὸ τὸ δένδρον τῶν νεαρῶν, δὲ ἀγιος ἀνθρωπός ἔλεγε:

— Ο σάτυρος εἶνε ἔνας ὕμνος πρὸς τὸν Θεόν.

Διὰ τοῦτο τοῦ ἔδωσε καὶ τὸ ἄγιον βάπτισμα. Επάνω στὸν λόφον δῆπου δὲ Ἀμβρόσιος ἔκτισε

τὴν μικρὰν ἐκκλησίαν τὴν δποίαν δ Φιλίας ἐστόλιε μὲ ἀνθη τῶν βουνῶν, τῶν δασῶν καὶ τῶν ὄντων, ὑψοῦται σήμερον μία ἐκκλησία τῆς δποίας ἀνέρχεται δὲ οἰκοδομὴ εἰς τὸν IA'. αἰῶνα καὶ τῆς δποίας ἡ πύλη ἀνοικοδομήθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ερρίκου II'. κατὰ τὸν ωμόν της Αναγεννήσεως. Εἶνε τόπος προσκυνήματος καὶ οἱ πιστοὶ πηγαίνουν ἐκεὶ νὰ λατρεύσουν τὴν μακαρίαν μνήμην τῶν ἀγίων Φιλία καὶ Αμβρόσιου.

ΑΝΑΤΟΛ ΦΡΑΝΣ

Μετάφρασις Ν. Έπ.

ΤΑ ΕΝΝΙΑ ΑΔΕΡΦΙΑ

Ἐννιὰ ἀδέρφια εἴμαστε, χαρά! στὰ παλληράρια,
Ἐννιὰ κορμὰ μὲ μὰ ψυχή, τῆς μάννας μας καμάρια.
Μιὰ λόπη σ' ἀναστεναγμὸ τὰ στήθια μας φουσκώνει
Καὶ μιὰ χαρὰ στὴν ὄψη μας τὴ λάμψη τῆς ἀπλώνει.

Στελμένος ἀπ' τὴ Μοῖρα μας, Χάροντα, μὴ θελήσῃς,
Μὴ στοχαστῆς ἀπ' τοὺς ἐννιὰ πανένα νὰ χωρίσῃς.
Στὸ μαῦρο σου εὔκαιρο ἀλαφόρο, πέρασε καβαλλάρης,
Μὲ μιὰ ψυχὴ ἐννιὰ κορμὰ στὴ σέλλα σου θὰ πάρης.

ΠΕΤΡΟΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ

Αἴγανοστος

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Tὸ ἔργον τοῦ κ. Βλάχου.

ΠΡΟ διάγων ἡμερῶν ἔκλεισε πεντηκονταετία ἀφ' ὅτου δ. κ. Βλάχος ἥρχισε νὰ μοχθῇ ὑπὲρ τῶν γραμμάτων. Εἰς τὸν ἀκούραστον αὐτὸν ἐργάτην τοῦ ὄποιον αἱ πολιαὶ πλέον τρίχες, ἐν ἐργασίᾳ ἐποιιάνθησαν, ἔπρεπε καὶ ἦτο δικαιά μία ἔօρτή, καὶ ὅμολογοῦμεν ἀπ' ἀρχῆς ὅτι σπανίως ἐδόθη ἀφορμὴ εἰς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα νὰ ἔօρτάσουν δικαιοτέραν καὶ μᾶλλον ἐγκάρδιον. Τώραντι τὸ στάδιον τοῦ κ. Βλά-

Θὰ ἦτο ὅμως ἄδικον δλύγον νὰ στηριχθῇ κανεὶς καὶ νὰ δυμάλήσῃ καὶ διά τινας ἄλλους τίτλους οἱ ὅποιοι κατά τὴν διάρκειαν τῶν ἐορτῶν ἀπεδόθησαν κάπως ἐλαφρῶς, εἰς τὸν κ. Βλάχον.

κναὶ ἔξηροντο κάτωθεν τῆς χειρός τού. Ζήσας
ἔν σπουδῇ ἔξακολουθεῖ ἐν σπουδῇ νὰ ζῆ καὶ
ἡ ἔρευνα, ἡ μελέτη καὶ ἡ χρήσις τῆς γραφίδος
δὲν θὰ διακοποῦν εἰμενα βέβαιοι παρὰ μὲ τὴν
διακοπὴν τῆς ζωῆς. Εἶνε ἐπὶ τέλους μία ὁραία
ζωὴ καὶ οἱ φύλοι του τὴν ἐώρτασαν καὶ μαζύν
των τὰ γράμματα.

Δυστυχῶς ὅμως ἐπεκράτησε μία, φυσικὴ ἄλλως τε, συνήθεια νὰ σπαταλῶνται ὑπερβολαί, μεγεθυντικὰ καὶ χάρτιγαι ἀποθεώσεις εἰς τὰς ἔορτὰς ὅλας καὶ τὰς ἐπετείους τῶν θνητῶν. Ή συνήθεια αὕτη ἡ ὅποια εἶνε ἀμωτάτη, ἀφοῦ οὔτε ἡ ἴστορία τῆς φιλολογίας, οὔτε καμμία ἴστορία δὲν ἀντλοῦν τὰς πληροφορίας των καὶ δὲν σχηματίζουν τὰς γνώμας τῶν ἐκ τῶν πα-
τέρων, ἀλλὰ τὰς πατέρων τῶν ἐπειτα-

νηγγρεων ή εκ των προποσεων των επιτηρίδων,—καθίσταται δμως κωμική ἄμα υπερβητή ένα κάποιον δριον.

Εντυχῶς ή εօρτὴ τοῦ κ. Βλάχου καὶ αἱ προπόσεις καὶ οἱ λόγοι τοῦ Παρνασσοῦ δὲν υπερέβησαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ δριον αὐτὸ καὶ δλοι μὲ σύνεσιν ἐπήγνεσαν μόνον διτι περίπου ἐπρεπε

εἰς θείρα μητρίας αντικαρδιανού μεν ἀπλῶς δλίγονς στίχους, οἱ δποῖοι μαζὺ μὲ τὸ δυσάρεστον τῆς στιχονγίας τοῦ κ. Βλάχου δίδουν ίδεαν καὶ τοῦ δυσαρέστου τῆς καθόλου καλαισθησίας του. Είνε ἀπὸ ἔνα ποίημα, τὸ δποῖον ἔγραψεν ἐν Δρέσδῃ τὸ 1862 μετὰ διώρογον, καθὼς λέγει, ἀκρόασιν μουσικῆς τοῦ Βάγνεο:

νὰ ἔπαινέσουν εἰς τὸν διαπρεπὴ λόγιον.
"Ολοὶ ἔξυμνησαν δικαίως τὸν χαρακτῆρα τοῦ
ἀνθρώπου, τὸ θάρρος του εἰς τὴν ἐργασίαν, τὴν
εὐσυνειδησίαν μὲ τὴν δποίαν λέγει τὰς πεποι-
θήσεις του, τὴν ἐπιμονὴν μὲ τὴν δποίαν ὑποστη-

Μὰ τὸν Θεόν! ἀν μουσικὴ δ πάταγος καλῆται,
ἀν ἡ παράφωνος μιγὴ ἀλλοποδοσάλλων κρότων
ὡς ἀρμονία σήμερον τερπνὴ χειροκροτῆται,
πρὸς ἄγιον μαρτύριον τῶν δυστυχῶν μας ἀπον.

ἄν τῶν γαλᾶν αἱ μονσικαὶ κρανύγαι εἰς τὸν δρόφους πρόκειται νὰ διαδεχθοῦν μὲν γυνλίσμονὲς καὶ ψύφοφους τῆς μελῳδίας τὴν φωνήν, τὴν γλώσσαν τῶν ἀγγέλων, καὶ μονσικὴ νὰ βαπτισθῇ ἡ ἄλλως ἀηδία . . . ὁ! τότ’ ἀς λειψί’ ἡ μονσική, θὰ κράξω, μὰ τὸν Λία, (συγγρώμης σᾶς παρακαλῶ δ ὅρκος μουν ἀς τύχῃ· εἶνε εἰδωλοιλατρικός, πλὴν τὸ ζητοῦν οἱ στίχοι), εἰς τὸν διάβολον αὐτῆν καὶ τὰς κραυγάς της στέλλων.

Γράφεις, ὡς λέγεις, μουσικὴν διὰ τὸ μέλλον μόνον, πλὴν τότε θάψετην λοιπόν, κρύψε τῶν παραφώνων ἀρμονιῶν σου τὰ μακρὰ ἀπέροντα βίβλια, καὶ ἄν ποτ’ ἀναζήσωσι καὶ εῦρωσιν ὅτια ἐκφυλλισθέντα ἐντελῶς καὶ πρὸς τὸ μέλος ξένα, ἢ κανὸν μὲν τύμπανον τραχὺ καλῶς ὀχυρωμένα, ἃς ζήσουν ἃς εὐφημισθοῦν. Λέν θὰ τ’ ἀκούσουν τότε όσοι τῆς ἀρμονίας σου δὲν εἶνε θιασῶται.

Εἰς τὰς μετάφρασεις του ὁ κ. Βλάχος ὑπῆρξε κάπως εὐτυχέστερος, καὶ μέσα εἰς τὸ ἀχάριστον ποιητικόν του ἔργον, τὰ τραγούδια τοῦ Χάινε, τὰ δποῖα μετέφρασε κατά λάθος εἰς τὴν δημοτικήν, εἶνε πολλάκις ἐπιτυχῆ, ἐπιτυχεστέρα δὲ είναι ἡ μετάφρασις τοῦ «Ἀλόγου τοῦ Βασιλιᾶ» τοῦ Βίλδενβρουχ, τὸ δποῖον ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Κλειώ» καὶ εἰς δημοτικήν ἐπίσης ἀποδεδομένον, εἶνε ἀποδεδομένον τελείως.

Τὸν περισσότερον καιρὸν τῶν φιλολογικῶν του ἀναψυχῶν δὲ κ. Βλάχος τὸν ἐπέρασεν ὡς κριτικός. Δὲν ἀναφέρομεν παρὰ διὰ περιέργειαν τὰ δύο ἄρθρα του περὶ τῆς ἔξωτερης φιλολογίας, καὶ ἐκ τῶν δποίων εἰς τὸ ἐν, τὸ ἔμμετρον, ἐκαυτηρίασε τὸν Βάγνερ, καὶ εἰς τὸ ἄλλο, τὸ πεζόν, κατεδίκασε τὸν Ζολᾶ. Σήμερον αἱ γνῶμαι αὗται τοῦ κ. Βλάχου μᾶς φαίνονται κωμικαὶ καὶ ἀσεβεῖς. Εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν δποίαν ἐγράφησαν ἥσαν διλγώτερον κωμικαὶ καὶ διλγώτερον ἀσεβεῖς ὡς πρός τὰς ἴδεας. Ὁ Βάγνερ δὲ ποιος τόρα θεωρεῖται δι μεγαλείτερος μουσικὸς τοῦ αἰώνος καὶ ἔνας συνεχιστῆς Ἰωσᾶς τῶν Μπάχ, τῶν Ἐνδελ, τῶν Μπετόβεν, ὑβρίζετο ἀπὸ πολλὰς ἄλλας μετριότητας τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Τὸ μόνον τὸ δποῖον κατηγοροῦμεν δὲν εἶνε δι τὸ δ. κ. Βλάχος δὲν ἤννόσε τὴν μουσικήν — αὐτὸ δι τὸ ἀπλῶς ἀτύχημα — ἀλλὰ δι τὴν ὑβρισε ἀκόμψιως, τὴν παρέβαλε μὲ μιαουλίσματα γαλῶν, ἐνῷ μὲ βοὰς καταιγίδων ἢ μὲ πολέμους στοιχείων τὸ πολὺ πολύ, μὲ καταρρίψιες ὀλοκλήρων μαγειρικῶν σκευῶν ἢ μὲ καταθραύσεις ὀλοκλήρων ὑελοπωλείων ἥδυνατο νὰ τὴν παρομοιώσῃ.

Μὲ τὸν Ζολᾶ ὑπῆρξε ἐπίσης ἀδέξιος δ κ. Βλάχος. Ὁ Βουνετιέρ, δ Σαρσαί, δ Γκωσέρο οἱ δποῖοι ἐπίσης ὕβριζαν τὸν Ζολᾶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸν ὕβριζαν κοσμίως, τοῦ ἀνεγνώριζαν ἀξίαν καὶ μόνον οἱ ρυπαροὶ λιβελλογράφοι ἐτόλμησαν νὰ τοῦ προσάψουν τὰς ἀτιμωτικὰς προσωνυμίας τοῦ ἐπιχειρηματίου τοῦ ἔκμεταλλευτοῦ τῆς λάσπης καὶ τοὺς ἔξευτελισμοὺς ἐν γένει μὲ τοὺς δπόίους δ κ. Βλάχος τὸν ἐστόλισε. Ὄμιλῶν περὶ τῆς «ἀγκυλωμένης διανοίας» τοῦ Ζολᾶ περὶ τῆς «ὑστερικῆς φαντασίας» τοῦ Φλωμπέρ —διώτι καὶ αὐτὸν δὲν ἐφείσθη δ κ. Βλάχος μολονότι δλοι τὸν ἐφείσθησαν — παρομοιάζων τὴν «Νάνων» μὲ τὰ μυθιστορήματα τοῦ Δουμᾶς νιοῦ καὶ Κλαρετῆ ἐδείκνυε προπάντων φιλολογικὴν ἀμάθειαν ἀσύγγνωστον.

Εἰς τὴν ἐσωτερικήν μας φιλολογίαν δὲ κ.
Βλάχος διεκρίθη διὰ δύο κριτικοὺς πολέμους
ἀξίους νὰ λησμονῆσοῦν ταχύτατα ὅπως καὶ αἱ
ἐξωτερικαὶ κριτικαὶ. Οὐ πρῶτος ἦτο δὲ πόλεμος
ἢ μᾶλλον ἡ συζήτησις μὲ τὸν Ροΐδην περὶ τοῦ
ὅλως ὀκνηροῦ προβλήματος ἀν δὲ ποιητὴς γεν-
νᾶται τοιοῦτος ἢ ἐπιφεράεται ἀπὸ τὸ περιβάλ-
λον του. Οὐ καὶ Βλάχος διεξήγαγε εὐφωνῶς τὴν
συζήτησιν ἀλλ’ εἶχε τὴν ἀτυχίαν νὰ ἔχῃ ἀδι-
κον. Ἡ γνώμη τοῦ Ταίν περὶ τοῦ περιβάλ-
λοντος τὴν ὁποίαν δὲ Ροΐδης ὑπεστήριξε, ἐπε-
κράτησε πλέον, ὅχι ἀπόλυτος Ἰσως ἀλλ’ ὅπωσ-
δήποτε κυριαρχοῦσα καὶ σημαντική

Τὴν ἀτυχίαν εἶχε ἐπίσης ὁ κ. Βλάχος νὰ ἔχῃ τὴν ἑσφαλμένην γνώμην εἰς τὸ ξήτημα τῆς γλώσσης ὑπερασπίσας τοὺς καθαριστὰς μὲ τὸ ἀπόλυτον ἐκεῖνο καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν τὸ δποίον τὸν ἔχαρακτήγιζε. Ή εἴρων τύχη ἡ ὅποια διὰ νὰ θυμώσῃ τὸν κ. Βλάχον ἔκαμε τὸν Ζολᾶ, τὸν Φλωμπέρ, τὸν Βάγνερ καὶ τὸν Ταὶν νὰ ἐπικρατήσουν, ἔκαμε καὶ τὴν δημοτικὴν νὰ είνε τόσον κυρίαρχος σήμερον τῆς ποιήσεως, ὥστε τὰ μόνα ἀναγνώσιμα ποιήματα τοῦ κ. Βλάχου νὰ είνε ἀκριβῶς τὰ σπάνια ἐκεῖνα τὰ δποία μετέφρασε εἰς τὴν δημοτικὴν.

Διὰ τὰ πεζογραφήματα τοῦ κ. Βλάχου δὲν θὰ εἴπωμεν τίποτε. Τελευταίως ἔξεδόθησαν εἰς δύο τόμους παχεῖς καὶ μολονότι ἡ εὐφυΐα, μία εὗκολος εὐφυΐα καὶ μία μάθησις καὶ μία εὐχέρεια δὲν λείπουν ἔξι αὐτῶν, ἐκριθήσαν παρ' ὅλων ὑπερβολικὰ βαλσαμωμένα καὶ πολὺ κονιορτώδη. "Αλλως τε ὡς δημοσιογραφήματα τῆς ἐποχῆς θὰ ἦτο ἀδικον νὰ τὰ κατηγορήσῃ κανεὶς ὅπως καὶ νὰ τοὺς ἀποδώσῃ σημασίαν.

‘Ως δραματικὸς συγγραφεὺς ὁ κ. Βλάχος ὑπῆρξε ἀπελπιστικὰ συντηρητικὸς ἐπίσης, τόσον

ώστε ή έποχή μας και τὸ ἔλληνικὸν δημόσιον καὶ τὸ γοῦστο μας τὰ δποῖα δλα καρκινοβατοῦν, νὰ τὸν ἀφίνουν μολαταῦτα παρατάγγας δλας δπίσω καὶ εἰς τὸ ζῆτημα αὐτό. Τὰ δλγα πρωτότυπα ἔργα του ἡ περίφημος «Κόρη τοῦ Παντοπώλου», καὶ κάπιοις «Λοχίας τῆς Εδυνοφυλακῆς» εἶνε μικραὶ κωμῳδίαι, αἱ δποῖαι δὲν ἔχουν ἀρετὰς καὶ αἱ δποῖαι τὰς κακίας των τὰς δφείλουν εἰς τὴν μίμησιν μᾶλλον. Αἱ θεατρικαὶ μεταφράσεις του ὑπῆρξαν εὺσυνειδητοὶ δπως δλαι του αἱ μεταφράσεις καὶ χωρὶς νὰ εἴπωμεν ἐλαφρῶς δτι δ. κ. Βλάχος ὑπῆρξε μέγας κάτοχος γλωσσῶν — δὲν λησμονοῦμεν τὸ «Γεννηθήτω Φῶς», τὸ δποῖον ἔργαφε δ. Ροΐδης καὶ δ. Βαλέτας, ἀν δὲν σφάλλωμεν, καὶ τὸ δποῖον γέμει μὲν μαργαρίτας τῶν ὑπουργικῶν ἔγγραφων τοῦ κ. Βλάχου, — πρέπει νὰ δμολογήσωμεν δτι μετέφρασε μὲν εύσυνειδησίαν καὶ γλαφυρότητα κάποτε, μὲ κομψὸν ὕφος πολλάκις, μὲν εύσυνειδησίαν πάντοτε, τὴν δποῖαν ζηλεύομεν ἀληθῶς.

Υποδέτομεν δτι δὲν εἶνε τόσον δύσκολον νὰ δξαγάγῃ κανεὶς ἐκ τῶν δλγων αὐτῶν τὸν ἀπολογισμὸν τῆς προσωπικότητος τοῦ κ. Βλάχου. Εὔρουμάθεια, εύσυνειδησία χαρακτῆρος καὶ ἔργασίας ἐπιμονὴ καὶ εὐγένεια εἶνε τὰ προτερήματα του. Τὰ δλατώματα εἶνε μία συντροητικότης στενωτάτη, ἔνα ἀπελπιστικὸν καὶ τυφλὸν μῖσος παντὸς νέου πράγματος καὶ μία ἔλλειψις εὐρείας καλαισθησίας, ἡ δποία φθάνει εἰς ἀποτελέσματα αὐτόχρονα κωμικά, ἡ δποία καταλνεὶ δλοκλήρους φιλολογικοὺς αἰῶνας, ἀπαλείφει μεγάλας προσωπικότητας, ἀρνεῖται τὸ μέλλον, μυκτηρίζει τὴν πρόσοδον, καὶ κάμνει τὸν κ. Βλάχον σύγχρονον τῶν φιλολόγων τοῦ μεσαίωνος ἀφυπνιζόμενον δς μετὰ ὑπνον ἔκατὸν ἔτῶν καὶ ζῶντα εἰς ἰδέας ἀποθαμένας καὶ ἐνταφιασμένας πρὸ πολλοῦ. Μία ἀρνητικὴς ἀχάριτος χωρὶς καμμίαν θετικὴν ἔργασίαν, μία δπισθοδρομικότης εἶνε τὸ χαρακτῆρον τὸν κ. Βλάχον καὶ κατὰ τοῦτο, δπως καὶ κατὰ τὴν ἔλλειψιν πάσης ἀνοχῆς, διαφέρει ἀπὸ τόσους ἄλλους δογματικοὺς κριτικούς, οἱ δποῖοι ἥκμασαν εἰς τὴν ἔποχήν του.

Διὶ δλα αὐτά, ὑποθέτομεν τῶρα, καλῶς σκεπτόμενοι, δτι ἡσαν κάπως ὑπερβολικὰ τὰ ἐπίθετα τοῦ λαξευτοῦ στίχων καὶ τοῦ πρυτάνεως τῆς φιλολογίας, τὰ δποῖα τοῦ ἀπεδόθησαν, καὶ δτο κάπως ἀνάρμοστος ἡ προσωνυμία τοῦ ἥγετου τῶν νέων, ἡ δποία τοῦ ἔχαρισμη. Δὲν γνωρίζομεν ἀν ἡ προσωνυμία τοῦ ὑφραγοῦ τῶν γερόντων, τὴν δποίαν ἔνας φίλος μας τοῦ ἔδιδε, εἶνε δρη, δπωσδήποτε δμως τὸ μῖσος

πάσης προόδου καὶ ἡ ἀρνητικὴ παντὸς νέου δὲν εἶνε πράγματα, μὲ τὰ δποῖα εἶνε εύκολον οὔτε δλως τε καλὸν νὰ δδηγῇ κανεὶς τὴν νεότητα.

Δὲν γράφομεν δλα αὐτὰ διὰ νὰ ταπεινώσωμεν τὴν ἀξίαν τοῦ κ. Βλάχου. Ἀπλῶς ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀνορθώσωμεν τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς ἔλληνικῆς φιλολογίας καὶ τῆς καθόλου ἀληθείας ἡ δποία πάντοτε πρέπει νὰ εἶνε σεβαστῆ. 'Ο κ. Βλάχος μὲ δ. τι τοῦ ἀπομένει ἀποτελεῖ μίαν προσωπικότητα ζηλευτὴν καὶ σεβαστὴν καὶ τοῦ κόσμου καὶ τῶν γραμμάτων, μίαν προσωπικότητα τὴν ὁποίαν εἰλικρινῶς δύναται κανεὶς νὰ ζηλεύῃ. Δὲν πρωτηγωνίστησε κατὰ τὴν γνώμην μας εἰς τὴν φιλολογικὴν παλαιότεραν καὶ δὲν εἶχε τὰ δῶρα τὰ συμπαθητικὰ τῆς κατανοήσεως τῶν πάντων, τὴν δψαν τοῦ ἔννοεν καὶ δχι τοῦ ἀποκτείνειν τοὺς δμοίους, ἡ δποία χαρακτηρίζει τὰς εὐρείας διανοίας. Εἶχε δμως ἄλλα δῶρα καὶ ἥριστευσε καὶ εἰς τὸ στάδιον τῶν γραμμάτων δπως καὶ εἰς τόσα ἄλλα στάδια. Η πεντηκόντατηρίς του πανηγυριζούμενη σεμνῶς εἶνε δραία καὶ εἶνε δικαία. Θὰ δτο ἀδικος ἀν ἔπανηγριζετο μὲ τυφλὰς ὑπερβολάς.

κ. επισκοπούλας

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ

Ο ἀμαξᾶς «Ἐνσελ καὶ δ Γεράρδος Χάουπτμαν.

Ο Χάουπτμαν εἶνε εἰς τὴν ἴστορίαν τῆς γερμανικῆς φιλολογίας ἐκπλήρωσις πόθου τῶν δπαδῶν τοῦ νατουραλισμοῦ.

Ο Taine τῆς Γαλλίας, ως γνωστόν, πρώτος διὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς ἴστορίας ἐπλασε τὸ δόγμα τοῦ «περιβάλλοντος» κατὰ τὸ δποῖον μόνος του δ. ἀγνθωπος, οὔτε εἶνε, οὔτε σημαίνει τίποτε τὸν διαπλάττον μόνον οἱ μόριοι παράγοντες τοῦ κοινωνικοῦ καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἡ, δπως λέγει δ φιλόσοφος Lotze, ἀνευ τοῦ δόγματος τούτου δλα τὰ ὄντα θὰ εἶχον τὸν τύπον αὐτὸν τὸν δποῖον ἔλαβον ἐκ τῆς συρροῆς πολλῶν ἔξωτερικῶν δρῶν καὶ δὲν θὰ ἀπέκτων ἔπαιρκως οὔτε ἐν ζωτανὸν αἴσθημα περισσότερον ἀπὸ τὰ χειροποίητά μας πράγματα, διὰ τὰ δποῖα εἴμεδα βέβαιοι δτι δὲν διατηροῦν καμμίαν αὐτοτέλειαν. Μήπως δ. Taine εἶχεν ἵσως μαντεύση δτι μόνον ἡ ἔννοια τῆς ἀρχαίας Μοίρας εἶχε μεταβλητή καὶ μὲ τὸν ἔκθρονισμὸν τῆς θεᾶς τῆς τύχης εἶχεν ἔλθη εἰς τὴν θέσην της μία

ἄλλη σκοτεινὴ δύναμις εἰς τῆς ὅποιας τὴν εὑμένειαν ἡ τὴν δυσμένειαν ἡ ἀνθρωπότης καὶ σήμερον ὑποτάσσεται τόσον δσον καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἔποχήν; Ο Taine ενδῆκε κατάλληλον πεδίον καὶ μάλιστα εἰς τὴν Γερμανίαν ἐνθουσιώδεις δπαδούς. Αὐτὸι ἔγραψαν χάριν αὐτοῦ καὶ συνέδεσαν τὰ διδάγματά του μὲ τὰ νέα πορίσματα τὰ δποῖα μᾶς ἔφεραν εἰς φῶς αἱ βιολογικὲς ἀποκαλύψεις τοῦ Darwin καὶ Haeckel. 'Αλλ' αἱ ίδεαι των δὲν εἶχον ἀκόμη ὑποβλητή εἰς τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς δτε ἀνεφάνη δ. Χάουπτμαν δλως διόλου ἀγνωστος ἐως τιώρα, δποῖος ἔργαφεν οὐχὶ πρῶτος, ἀλλ' ἀπὸ δλων εὐφυέστερα, ἔνα δρᾶμα τὸ δποῖον ἀντεποκρίνετο τελείως εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῶν νατουραλιστῶν. Παρεστάθη εἰς ἔνα δοκιμαστικὸν θέατρον καὶ οἱ κριτικοὶ τὸ ἐπήνεσαν ἡ τὸ κατηγόρησαν μὲν ὑπερβολήν, καθένας ἀναλόγως τῶν περὶ νατουραλισμοῦ ίδεων του. Ο Χάουπτμαν δμως ἔγινε γνωστὸς ἔκτοτε καὶ ἔξηκολούθησε νὰ γράψῃ ἀλλὰ τὸ πρῶτον του ἔργον, τὸ δποῖον πλέον εἶχε παραδώση εἰς τὴν δημοσιότητα, (πρὸν εἶχε γράψη καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν παλαιὰν συνήθειαν ποιήματα ἀπαισιοδεῖας εἰς τὰς στροφὰς τοῦ Τάσσου) καὶ ἔνα ίστορικὸν δρᾶμα φωμαϊκῆς ὑποθέσεως εἶχον ἀποδεῖη τὸν ἔλευθερόφρονα καὶ ἀνεξάρτητον ποιητὴν δποῖος δὲν ἥδυνατο νὰ περιορίσῃ τὴν ἔλευθερόν ἀνάπτυξίν του μέσα εἰς τοὺς κανόνας καὶ εἰς τοὺς νόμους μιᾶς σχολῆς εἰς τὸ πρῶτον νατουραλιστικὸν του ἔργον ἔδωκεν ἔνα τίτλον γεμάτον ἀπὸ συμβολισμὸν καὶ μυστικοπαθῆ ἀπήχησον: «Πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἥλιου»· καὶ πραγματικῶς πλέον τότε: «ἐντός του κατοικοῦσι δύο φεῦ! ψυχαί».

Ἐκύπταζε τὰ πράγματα μὲ δύο λογιῶν μάτια, μὲ τὰ μάτια τὰ φυσικά, ποῦ παρατηροῦν καὶ ἔξετάζουν καὶ μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τὰ κρυμμένα καὶ τὰ μυστικά, καὶ συχνὰ βλέπει συγχρόνως μὲ τὸν δύο λογιῶν τὰ μάτια, χωρὶς νὰ ἔνδρη εἰς ποῖα πρέπει νὰ δώσῃ περισσότεραν πίστιν. Θέλει νὰ σχεδιάζῃ δλα τὰ πράγματα δπως εἶνε, ἀλλὰ γνωρίζει δτι γίνονται εἰς αὐτὸν πολλὲς φρεδες σύμβολα διὰ βαθειὰ φιλοσοφικὰ προβλήματα. Εἰς τὸ ἔργον του, τὸ δποῖον ἔποκαλεσε τὸν περισσότερον θαυμασμὸν καὶ τὴν μεγαλειτέραν ἔχθραν, δηλ. εἰς τὴν τραγῳδίαν περὶ τῆς δυστυχίας τῶν πτωχῶν ὑφαντῶν τῆς Σιλεσίας, ποῦ [εἰς δλην των τὴν ζωὴν δὲν γνωρίζουν δλλο ἀπὸ στενοχωρίας καὶ ἀγγαρείας καὶ οἱ

δποῖοι εἶνε εὐτυχεῖς δταν ἔχουν ἔνα συχαμερὸ κομμάτι ἀπὸ σκυλῆσο κρέας νὰ φάγουν, εἰς τὸ ἔργον αὐτὸν θέλει νὰ δεῖξῃ τὴν καθαράν, τὴν ἀρχωμάτιστον ἀλήθειαν, ἀλλ' ὁ συμβολιστικὸς δνειροπόλος ἀκολουθεῖ τὰ περίεργα μονοπάτια τῶν αἰνιγμάτων. Εἰς ἔνα δνειρόδραμα ἔθεσε τὴν ἀντίθεσιν τῶν δύο αὐτῶν

Γεράρδος Χάουπτμαν.

κόσμων τοῦ νατουραλισμοῦ καὶ τοῦ συμβολισμοῦ. Εἰς τὸ γλυκὸν καὶ συγκινητικὸν ποίημα «ἡ ἀνάληψις τῆς Αννέλας», ἔνα ξεπεταμένο κοριτσάκι ποῦ εἰς τὴν ψυχήν του ἀρχιζει νὰ ἔνθετη ἡ γνωσις τοῦ κόσμου, δὲν ἥμπορούσε πλέον νὰ ποφέρῃ τὰ κακομεταχειρίσματα καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν τοῦ διεφθαρμένου ἀπὸ τὸ πιοτὸ πατέρα του, ἐπῆγε καὶ ἔπεσε 'στὸ ποτάμι' τὸ ἐνδίσκουν μισοπεδαμένο, τὸ φέρουν εἰς τὸ πτωχοκομεῖον καὶ τὰ δρᾶματα ποῦ βλέπει τὸ κοριτσάκι ξεψυχισμένο ἀπὸ τὸν πυρετόν, φαίνονται εἰς τὴν σκηνὴν καὶ, δπως εἰς τὰ δνειρά τοῦ Σαιξπηροῦ, ἀναμιγνύονται μὲν μὲ πτιγέίους σκηνάς, ἀλλὰ εἰς τὸν Χάουπτμαν παρουσιάζονται ώς συμβάντα τῆς σκοτεινοτέρας καὶ φοβερωτέρας πραγματικότητος· εἰς αὐτὸ τὸ ποίημα εἶνε χυμένος δλόκληρος δ. Χάουπτμαν. Επειτα ἔγραψε μίαν καθαρῶς

συμβολικήν ποίησιν «τὴν βουλιαγμένην καμπάναν», ἀλλὰ ὅχι τέλειον ἔργον καίτοι αὐτὸν ἥρεσε περισσότερον ἀπὸ ὅλα εἰς τὸ κοινὸν καὶ ἐμελοποιήθη μάλιστα ὑπὸ τοῦ Sogar. Οἱ Χάουπτμαν ἐφαίνετο διὰ ἐγίνετο καθόλου συμβολιστὴς καὶ διὰ τοῦτο περισσότερον ἔξεπληξε μὲ τὸ ἀκόλουθον ἔργον, τὸν «ἀμαξᾶ Ἐνσελ». τὸ ἔργον τοῦτο ὠνομάσθη ὁ καθαρώτερος καρπὸς τοῦ νατουραλισμοῦ, ἀλλὰ πιστεύω ἀδίκως ὁ Χάουπτμαν δὲν εἶναι ἀποκλειστικῶς νατουραλιστής, διότι ἵσως εἶνε παρὰ πολὺ φιλόσοφος, ὁ ὅποιος πάντοτε βλέπει εἰς τὸ ὅλον τὸ μέρος καὶ εἰς τὸ μέρος τὸ ὅλον τὸ τεχνικὸν εἰς τὸν ἄμαξᾶν Ἐνσελ εἶνε νατουραλιστικόν. Ἀπὸ τὸ «περιβάλλον» γίνονται τὰ πρόσωπά του ἔξαρτῶνται ἀπὸ τὰς ἀνεξηγήτους δυνάμεις τῶν ἔξωτερικῶν συνθηκῶν, ἀπὸ τὰς Μοίρας τῆς καθημερινῆς οἰκονομικῆς ἀνάγκης. Ἐκεῖ εὑρίσκεται τὸ ἀπολύτως ἐπίγειον αὐτῶν εἰς σκηνάς, τὰς ὅποιας ὁ ποιητὴς μὲ τὰ ἴδια τοῦ τ' αὐτιὰ ἡκροασθητὴ προσεκτικῶς ἀπὸ τὸν ταπεινὸν καὶ ἀπλοῦν βίον. Οἱ ἄμαξᾶς Ἐνσελ ἀναγκάζεται ν' ἀθετήσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του τὴν ὅποιαν ἔδωκεν ἐμπρὸς εἰς τὸ νεκροκράββατον τῆς συζύγου του ὅχι διότι θέλει νὰ ἀνησυχητῇ τὸν λόγον του, ἀλλὰ διότι ἡ μέριμνα διὰ τὴν χρείαν τῆς ζωῆς, διὰ τὴν τακτοποίησιν τοῦ νοικοκυριοῦ του καὶ τῆς ἔργασίας του δὲν τὸν ἀφήνει ἐλεύθερον. Ἐνας ἄμαξᾶς τῆς Σιλεσίας ποῦ δὲν ἥμπορει ν' ἀποφύγῃ τὰς στενοχωρίας τῆς καθημερινῆς ζωῆς εἶνε ἔνας δυστυχῆς καὶ περιφρονημένος ἀνθρωπός. Οἱ ἔλλην ἥθοποιός τὸν παρέστησε παρὰ πολὺ θορυβώθη καὶ εὐκίνητον ἀπεναντίας ἡ δυσκινησία του καὶ ἡ βαρειά μελαγχολία του εἶνε τὸ δυστύχημα τοῦ ἄμαξᾶ Ἐνσελ· ἐὰν δὲν εἶχε τοῦτο θὰ ἔστελλεν εἰς τὸν διάβολον αὐτὴν ποῦ τὸν ἀπατᾷ ἀσυνειδήτως, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶνε, δῆλος ὁ ποιητὴς του ἥθελλε, ἔνας μυστικιστικὸς νοῦς, δὲν πιστεύει εἰς τὴν πραγματικότητα τοῦ ἔθετον τῆς πεθαμένης συζύγου του, ζητεῖ τὴν συμβουλὴν τοῦ φεγγαριοῦ. Ή δεισιδαιμονία του αὐτὴ δὲν εἶνε φανατικὴ καὶ τυφλή, εἶνε φρόνιμη καὶ προμελετημένη σὰν ἔνα φιλοσοφικὸν σύστημα καὶ τὰ κύρια πρόσωπα ἐκτὸς τῆς Ἀννας Σαῦλ καὶ τοῦ Ζώρζ, δὲν ἥμποροῦν νὰ ἐννοήσουν τὴν ζωὴν δῆλως πραγματικῶς εἶνε, κυνηγοῦν τὰ ἀνύπαρκτα, εἶνε ἀσθενεῖς εἰς τὴν φαντασίαν καὶ βαδίζουν μέσα εἰς τὸν κόσμον ὥσταν βασανισμένοι ἀνθρωποι ἔως ὅτου, δῆλος ὁ Ἐνσελ, θ' ἀποβάλουν τὸν φόβον τοῦ θανάτου· διὰ

τοῦτο τὰ πρόσωπα αὐτὰ εἶνε ἔργημα καὶ ἔνα εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὁ Χάουπτμαν εἶνε μία τέτοια ὁρφανὴ ψυχὴ καὶ ἀγαπᾶ τὸν συντρόφον τῆς δυστυχίας, διὰ τοῦτο ἥτο τοῦ φυσικὸν τὸ διὰ ἔγραψε τὸ δρᾶμα «Τοῦ ἔργου ἀνθρώπου» ὁ ὅποιος εἶχε προσεύχημη ματαίως εἰς τὸ σύμβολον τῆς εὐτυχίας καὶ ἀπατήμεις ἔπεσεν εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ σιδηροδρόμου διὰ νὰ συντριψθῇ. Τὸν Χάουπτμαν κατηγόρησαν διότι δὲν ἔπλασε χαρακτήρας, οἱ ὅποιοι προεξέχουν ὡς γερμανικαὶ δρύες, ἀλλὰ εἶνε ἀνοησία νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ κατασκευάσῃ ἀπὸ λυγαριὰ κατάρτια. Μετὰ τὸν «ἄμαξᾶ Ἐνσελ» ὁ Χάουπτμαν ἔγραψε τοία ἄλλα ἔργα τὰ ὅποια ὅμως δὲν προσθέτουν νέα χρώματα εἰς τὴν σκιαγραφίαν του.¹ Ἐπειδὴ δὲν ἔδιαβασα τὴν μετάφρασιν εἰς βιβλίον, (ἀξίζει νὰ τυπωθῇ), ἀλλὰ τὴν εἶδα μόνον εἰς τὴν σκηνήν, θέλω νὰ διμιήσω μόνον περὶ τῆς παραστάσεως. Εὐθὺς ἔξι ἀρχῆς εἶνε μεγάλη δυσκολία διὰ Ἐλληνας νὰ παραστήσουν δράματα τῶν δρόποιν τὸ «περιβάλλον» εἶνε παρὰ πολὺ διάφορον. ἀπὸ τὸ ἰδιόκον των εἰς τὸν «ἄμαξᾶν Ἐνσελ» τοῦτο παρετηρήθη διοφάνερα περὶ τοῦ Ἐνσελ διμιήσαμεν παραπάνω. Ἡ πρώτη σύγνοις του εἶχε παρὰ πολὺ χάριν καὶ εἰς τὸ νεκροκράββατο ἔκλαιεν ὡς μία ἐγκαταλειμένη ἐταίρα καὶ ὅχι ὡς μία χωρική. Καὶ εἰς τὴν Ἀνναν ἔβλεπε κανεὶς παρὰ πολὺ συχνὰ διὰ τὰ τσόκαρα δὲν ἥξενερε νὰ τὰ φορῇ καλὰ καὶ διὰ εἰς τὴν πλύσιν ἐπρόσεχε νὰ μὴ χαλάσῃ τὰ τρυφερὰ δάκτυλά της (λέγοντες διὰ της Lotte Witt εἰς τὴν Βιέννην αἴματωσε τὰ χέρια της. Ἀπὸ αὐτὴν μποροῦσε νὰ πάρῃ ἔνα μάθημα ἡ Ἐλληνις ἥθοποιός). Διὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τὸ Β. θέατρον ἔχει ἀναγγείλη τὴν παράστασιν καὶ ἄλλου δοάματος, φέροντος εἰς ἄλλας ἀπόψεις, ἐνὸς τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιρροσώπων τῆς γερμανικῆς γραμματολογίας, τοῦ Σούνδερμαν ἵσως τότε παρουσιασθῆται καὶ ἄλλη εὐκαιρία νὰ γίνη μαρκότερος λόγος περὶ τῆς γερμανικῆς ποιήσεως.

ΜΑΣ ΧΟΧΔΟΡΦ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Νέοι Ἑλληνικοί πάπτυροι ἐξ Αἰγύπτου.

Από τίνος χρόνου δὲν παρέρχεται ἔτος χωρὶς ἡ Αἰγύπτιος νὰ μᾶς δώσῃ ἐκ τῶν

¹ Πρὸ διλίγων ἡμερῶν ἔξεδόθη ἐν τέταρτον ἔργον τὸ ὅποιον ὁ γράφας ταῦτα δὲν εἶδεν ἀκόμη.

κόλπων τῆς θησαυροὺς ἐλληνικῶν παπύρων ἀνεκτιμήτου φιλολογικῆς, ἱστορικῆς καὶ π. ἀξίας. Στρατιὰ δὲ σοφῶν εἰδικῶν, παπυρολόγων ὀνομασθέντων, ἀσχολεῖται τώρα περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, δημοσίευσιν καὶ μελέτην τῶν καθ' ἔκαστην ἀνακαλυπτομένων κειμένων. Οἱ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντες τόμοι ἐλληνικῶν παπύρων καὶ αἱ σχετικαὶ πρὸς τούτους μελέται, ἀποτελοῦν βιβλιοθήκην διλόκληρον, η δὲ παπυρολογία ἔγεινεν ἐπιστήμην διλως εἰδικήν.

Ἐχομεν ἥδη ὅπ' ὅψιν μᾶς νέον μέγαν τόμον ἐλληνικῶν παπύρων, δημοσιευθέντα ἐν Λονδίνῳ αὐτὰς τὰς ἡμέρας (ὑπὸ τὸν τίτλον The Tebtunis Papyri. Part I. London, Henry Frowde, 1902), δαπάνη τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καλυφορίας, ὑπὸ τῶν διασήμων Ἀγγλων παπυρολόγων Grenfell, Hunt καὶ Smyly, οἱ ὅποιοι εὐηρεστήθησαν νὰ μᾶς στείλουν λίαν εὐγενῶς τὸν ἔξ 674 σελίδων μέγαν καὶ πολύτιμον αὐτὸν τόμον.

Ο τόμος περιέχει τὸ πρῶτον μέρος τῶν μόλις τὸν χειμῶνα τοῦ 1899 — 1900 ἀνακαλυφθέντων παπύρων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Τεβτουνίδι τῆς Αἰγύπτου (πρὸς νότον τοῦ Φαγιούμ), κατὰ τὰς δαπάνη τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καλυφορίας Β. καὶ Σωτῆρος Β· ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν περὶ τῶν φόρων τῆς Λέσβου, Θράκης καὶ Λυκίας πολυαριθμούς, μεγάλης ἱστορικῆς σπουδαιότητος, ἐπισήμους ἐπιστολὰς καὶ ἀναφορὰς ἐκ τοῦ ἀρχείου Μεγχείους τινὰς κωμογραμματέως τῆς Κερκοπίσσεως, ἀδιατικὰς ἐπιστολὰς, ἀστυνομικὰ καὶ φορολογικὰ ἔγγραφα, συμβόλαια, λογαριασμούς, κτλ.

Ἐκ τῶν μετὰ θαυμαστῆς ἀληθῶς ταχύτητος καὶ μετὰ ἀρίστων καὶ λεπτομερῶν σοφῶν σχολίων δημοσιευθέντων παπύρων τοῦ τόμου τούτου, παραδέτομεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων» δείγματα τινά, ἥτοι ἀποστάσιμα ἀνθολογίας τοῦ ἔτους 100 περίποτον π. Χ., περιέχοντα τὰ ἔξης (Α) λόγους τῆς Ελένης, πιθανῶς πρὸς τὸν Μενέλαιον, κατ' ἄγνωστον τινὰ ἀρχαίαν παράδοσιν, διότι κατὰ τὴν μέριμνα τοῦδε δημοσιεύεται τοῦ τόμου τοῦ Σπάρτη μετὰ τὴν ἀλλων τῆς Τροίας (Β). Περιγραφὴν εἰς στίχους Ἀνακρεοντίους καὶ Ιωνικούς, μοναξίας δάσους ὑπὸ πτηνῶν καὶ μελισσῶν οἰκουμένου. (Γ - Δ) Ερωτικὰ δίστιχα καὶ (Ε) Συμβόλαιον γάμου τοῦ ἔτους 92 π. Χ., σχεδὸν μοναδικόν, τοῦ διποίου συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν εἰς τοὺς νομικοὺς καὶ τοὺς νυμφευμένους.

νομῷ τῆς Αἰγύπτου, τοῦ κροκοδειλομόρφου θεοῦ Σόβη, ὃπου ὑπῆρχε μέγα πλῆθος κροκοδείλων, τοὺς διποίους μετὰ ἴδιαιτέρου σεβασμοῦ ἐταριχεύοντας καὶ ἔθαπτον οἱ κάτοικοι, χρησιμοποιούντες ἐνίοτε κατὰ τὴν ταρίχευσιν παπύρους ὑπὸ τὰς συνήθεις ὅδόνας.

Ἄν καὶ τῶν πτωμάτων μόλις δύο ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν εἰς ὁμέδησαν περιέχοντα παπύρους, οἱ ἔξ αὐτῶν συγκομισθέντες εἶναι πολυαριθμότατοι, διλόκληρος συλλογή, εὐτυχῶς δὲ ἔχαιρεταικαὶ προτελοῦν διαστάσεων καὶ περιεχομένων σπουδαιοτάτων ὑπὸ πάσαν ἔποψιν. Ἀνήκουσι δὲ πάντες εἰς τὸν τρίτον, δεύτερον καὶ πρῶτον αἰῶνα π. Χ.

Οἱ ἀρτὶ δημοσιευθέντες τόμοις περιέχει τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου καὶ εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ πρώτου αἰῶνος π. Χ. Δύο ἀλλοί τόμοι, προσεκάκως δημοσιευόμενοι, θὰ περιέχουν διλούς λοιποὺς παπύρους τῆς νεροπόλεως ταύτης τῶν κροκοδείλων.

Οἱ δημοσιευθέντες τόμοις περιέχουν φιλολογικὰ ἀποσπάσματα ἀνθολογίῶν, ἐπιγράμματα, Όμήρου Ίλιάδος Β. στίχ. 95 — 210 βασιλικὰ διατάγματα τῶν Πτολεμαίων Εὐέργετου Β. καὶ Σωτῆρος Β· ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν περὶ τῶν φόρων τῆς Λέσβου, Θράκης καὶ Λυκίας πολυαριθμούς, μεγάλης ἱστορικῆς σπουδαιότητος, ἐπισήμους ἐπιστολὰς καὶ ἀναφορὰς ἐκ τοῦ ἀρχείου Μεγχείους τινάς κερκοπίσσεως, ἀδιατικὰς ἐπιστολὰς, ἀστυνομικὰ καὶ φορολογικὰ ἔγγραφα, συμβόλαια, λογαριασμούς, κτλ.

Ἐκ τῶν μετὰ θαυμαστῆς ἀληθῶς ταχύτητος καὶ μετὰ ἀρίστων καὶ λεπτομερῶν σοφῶν σχολίων δημοσιευθέντων παπύρων τοῦ τόμου τούτου, παραδέτομεν ἐνταῦθα χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν της Παναθηναίων δείγματα τινά, ἥτοι ἀποστάσιμα ἀνθολογίας τοῦ ἔτους 100 περίποτον π. Χ., περιέχοντα τὰ ἔξης (Α) λόγους τῆς Ελένης, πιθανῶς πρὸς τὸν Μενέλαιον, κατ' ἄγνωστον τινὰ ἀρχαίαν παράδοσιν, διότι κατὰ τὴν μέριμνα τοῦδε δημοσιεύεται τοῦ τόμου τοῦ Σπάρτη μετὰ τὴν ἀλλων τῆς Τροίας (Β). Περιγραφὴν εἰς στίχους Ἀνακρεοντίους καὶ Ιωνικούς, μοναξίας δάσους ὑπὸ πτηνῶν καὶ μελισσῶν οἰκουμένου. (Γ - Δ) Ερωτικὰ δίστιχα καὶ (Ε) Συμβόλαιον γάμου τοῦ ἔτους 92 π. Χ., σχεδὸν μοναδικόν, τοῦ διποίου συνιστῶμεν τὴν ἀνάγνωσιν εἰς τοὺς νομικοὺς καὶ τοὺς νυμφευμένους.

A
Ω φανεὶς χάρμα μοι φίλον, δτε μ' ἡγάπας, δτε δόρατι πολεμίῳ τὰν Φονγῶν
πόλιν ἐπόρθεις, μόνα τάμα κομίσαι θέλων λέχεια πάλιν τοῖς πάτραρν νῦν
δὲ μούναν μ' ἀφεῖς ἀλοχον, ἀστοργ', ἀπεις, ἢν Δαναΐδᾶν λόχος ἔμολεν, ἵς
ἔνεκα παῖδα τὰν ἄγαμον εἶλλας Ἀρτεμίς, τὸν σφάγιον Ἀγαμέμνον;

B

ξουθὰ δ' ἐγγύφων ὅρνεα δι' ἐφετᾶν (?) ἐρῆμον δρίος ἀκροις ἐπὶ κ[λ]ωσὶ^{πάντος ἥμερος} ἐμνύοις ἐπιτύβιζεν
κέλαδον παντομηγῆ, καὶ τὰ μὲν ἀρχετο τ[ὰ δ'] ἔμελλεν τὰ δ' ἐσίγα
τὰ δ' ἐβάστρει, τότ' δηλοῦσι φωναῖς, φιλέργημος δὲ νάπαισιν
λάλος ἀνταμείβετ' ἀχώ πιθαναὶ δ' ἐργάτιδες οιμοπρόσωποι ξουθόπτεροι
μέλισσαι θαμιναὶ θέρεος ἔριθοι λιπόκεντροι βαρυαχεῖς πηλονοργοὶ
δυσέρωτες ἀσκεπεῖς τὸ γλυκὺ νέκταρο μελιτόρροντον ἀρύ[ο]νσιν.

G

ἐρῶντα νονθετοῦντες ἀγνοεῖδ' ὅτι
πῦρ ἀνακαιόμενον ἐλαίῳ θέλετε κ[οι]μίσαι

D

ἐρῶντος ψυχὴ καὶ λάμπαδιον ὑπ' ἀνέμον
ποτὲ μὲν ἀνήρθη ποτὲ δὲ πάλι κοιμίζεται.

E

βασιλεύοντος Πτολεμαίου τοῦ [καὶ Ἀλεξάνδρου θεοῦ Φίλομήτορος ἔτοις δευτέρου
καὶ εἰκοστοῦ ἐφ' ἱερέως Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν] ἀλλ[ων] τῶν γραφομένων ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ μηνὸς Ξανδικοῦ ἐνδεκάτῃ Μετεχείρῳ ἐνδεκάτῃ
ἐν Κερκησσοῖ τῆς Πολέμωνος μερίδος τοῦ Ἀργονοῖτον νομοῦ. δμολογεῖ
Φιλίσκος Ἀπολλωνίου Πέρσης τῆς ἐπιγονῆς Ἀπολλωνίᾳ τῇ
καὶ Κελλαύθει Ἡρακλείδου Περσίνηι μετὰ κυρίου τοῦ ἔαντης
(α) δελφοῦ Ἀπολλωνίου ἔχειν παρ' [α]ντῆς εἰς χαλκοῦ νομίσ-
ματος λόγον τάλαντα δύο καὶ δραχμὰς τετρακισχιλία[ς] τὴν διω-
μολογημένην αὐτῷ φερνήν ὑπὲρ αὐτῆς Ἀπολλωνίας. [ἔ]στω δὲ
Ἀπολλωνίᾳ παραφίλοις Φιλίσκωι πειθαρχοῦσα αἰτοῦντος προσῆκόν τοις
γνωτὰ ἀνδρός, κυρρέοντα μετ' αὐτοῦ κοινῆ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς.
τὰ δὲ [δέ]σοντα πάντα καὶ τὸν [ματασμὸν] καὶ τὰλλα δσα προσήκει γνωτὴν
γαμετὴν παρεχέσθω Φιλίσκος Ἀπολλωνίαν ἐνδημῶν καὶ ἀποδημῶν
κατὰ δύναμιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς, καὶ μὴ ἐξέστω Φιλίσκωι
γνωτὰ ἀλλην ἐπαγγείλεσθαι ἀλλὰ Ἀπολλωνίᾳ μηδὲ παλλακὴν μηδὲ
παραδίκων ἔχειν μηδὲ τεκνοποιεῖσθαι ἐξ ἀλλης γνωτὸς ζώσης
Ἀπολλωνίας μηδὲ ἀλλην οἰκεῖης οὐ κυριεύσει Ἀπολλωνίᾳ
μηδὲ ἐγβάλλειν μηδὲ ὑβρίζειν μηδὲ κακουχεῖν αὐτὴν μηδὲ τῶν ὑπαρ-
χόντων μηδὲν ἐξαλλοτριοῦν ἐπ' ἀδικίαν τῇ Ἀπολλωνίᾳ. ἐὰν δέ τι
τούτων ἐπιδειχθῆι ποιῶν η τὰ δέοντα η τὸν ιματισμὸν η τὰλλα
μηδὲ παρέχῃ αὐτῇ παθὰ γέγραπται ἀποτεισάτωι Φιλίσκος Ἀπολλωνίᾳ

παραχρῆμα τὴν φερνήν τὰ δύο τάλαντα καὶ τὰς τετρακισχιλίας δραχμὰς
τοῦ χαλκοῦ κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ μηδὲ Ἀπολλωνίᾳ ἐξέστω ἀπόκοιτον μηδὲ
ἀφήμερον γίνεσθαι ἀπὸ τῆς Φιλίσκου οἰκίας ἀνεν τῆς Φιλίσκου γνώμης
μηδὲ ἀλλω[ι]

ἀνδρὶ συνεῖναι μηδὲ φιθείοις τὸν κοινὸν οἶκον ηδὲ αἰσχύνεσθαι
Φιλίσκον δσα φέρει ἀνδρὶ αἰσχύνειν. ἐὰν δὲ Ἀπολλωνίᾳ ἐκοῦσα βούληται
ἀπαλλάσσεσθαι ἀπὸ Φιλίσκου ἀποδότω αὐτῇ Φιλίσκος τὴν φερνήν ἀπ[λήγη
ἔν]η] ἡμέραις δέκα ἀφ' ης ἐὰν δὲ μὴ ἀπ[ο]δῶ παθά
γέροπται

[ἀπ]οτισάτω αὐτῇ παραχρῆμα ην εἴληφε ημίολιον τὴν φερνήν.
μάρτυρες Διονύσιος Πάτρων Διονύσιος Ἐρμαίσκον Θέων Πτολεμαίου
Διδύμος Πτολεμαίου Διονύσιος Διονύσιον Ἡράκλειος Διοκλέους ο[ι]ς ἐξ
Μακεδόνες

τῆς ἐπιγονῆς. συγγραφοφύλαξ Διονύσιος.

Φιλίσκος Ἀπολλωνίου Πέρσης τῆς ἐπιγονῆς δμολογῶ ἔχειν τὴν
φερνήν τὰ δύο τάλαντα

καὶ τὰς τετρακισχιλίας δραχμὰς τοῦ χαλκοῦ παθότι προγέγραπται καὶ
ποιήσομαι

[περὶ τὴν φερνήν καθότι] παραδε . . . ει. ἐγραφεν ὑπὲρ αὐτοῦ Διονύσιος
Ἐρμαίσκον

[ο] προγεγραμμένος διὰ τοῦ αὐτὸν μὴ ἐπίστασθαι γράμματα.

] Διονύσιος ἔχω πνοίαν.

ἔτους καὶ Μεχείρια τέτακται εἰς ἀναγρ(αφήν).

Ἀπολλωνίας [πρὸς Φιλίσκον
δμολογία] γάμον πεκ κοιν .

Ἀπολλωνίας

Φιλίσκον	Διονύσιον	Διονύσιον	Διδύμον
Ἀπολλωνίου	Θέωνος	Ἡράκλείους	Διονύσιον

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τὰ βωβά σκοπευτήρια.

Ἄπὸ τὰ θεάματα τῶν δοπίων τὸ μιστήριον
δὲν ἐξηγεῖ οὔτε αὐτὸς δὲ Εξιχνιαστής ἥλιος,
τὰ ἀπρόσωπα, τὰ φυτρώνοντα αἰφνιδίως, τὰ δ-
λισθαίνοντα ἀπὸ τὴν παρατήρησιν καὶ ἀπλη-
σίαστα εἰς τὴν κοινὴν λογικὴν ὅλων μας, εἶνε
τὰ ὑπαίθρια σκοπευτήρια τῶν Ἀθηνῶν μέσα
εἰς τὰ ἔρημα θερινὰ θέατρα καὶ τὰ χορταρι-
σμένα οἰκόπεδα. Κατὰ τὰ 70 ἔτη ποῦ ζῶμεν
ώς κράτος ἔχον ὡς σκοπόν του τὸν πόλεμον,
πρώτην φορὰν δημιουργεῖται αὐτῇ η βιομη-
χανία, καὶ πρώτην φορὰν οἱ Ἑλληνες κτυποῦν

τόσον λυσσωδῶς τὴν μολυβδίνην κοιλίαν ἐνὸς
ψευδοῦς ἀνθρώπου, δὲ δποιος ἀγογύστως
ὑπομένει. Εἶνε δὲ κάπως ραγδαία η ἐξά-
πλωσις αὐτοῦ τοῦ ἐμπορίου τῶν σφαιρῶν. Πρὸ^{το}
ἐνὸς ἔτους, καθὼς ἐνθυμοῦμαι, κάποιος ἀπό-
μαχος ὑπαξιωματικὸς ἐσκέφθη δτι ἥμπορει νὰ
περάσῃ τὰ τελευταῖα τῶν γηρατείων του, ἰδρύων
ἔνα σκοπευτήριον, μὲ μίαν πεντάρα τὴν βο-
λήν, εἰς τὴν δχμήν τοῦ Πλισσοῦ. Τὸ δπλον
τοῦ σκοπευτηρίου ἐκεῖνο ἦτο δμηρικόν. Ήτο
ἔνα τόξον, η σαΐτα τῆς παιδικῆς μας ἥλικιας
μὲ τὴν δποιαν ἐσκοτώναμεν σπουδήτας. Κά-
ποιος ἀλλος ἐσκέφθη τότε νὰ ἀνοίξῃ σκοπευ-
τήριον μὲ δπλον πλησιεστέρας πρὸς ἥμας ἐπο-
χῆς. Τὸ ἔστησεν ἀπέναντι εἰς ἄλλο οἰκόπεδον,

Διὰ τράπης κειρὸς

Πρώτη κείρ

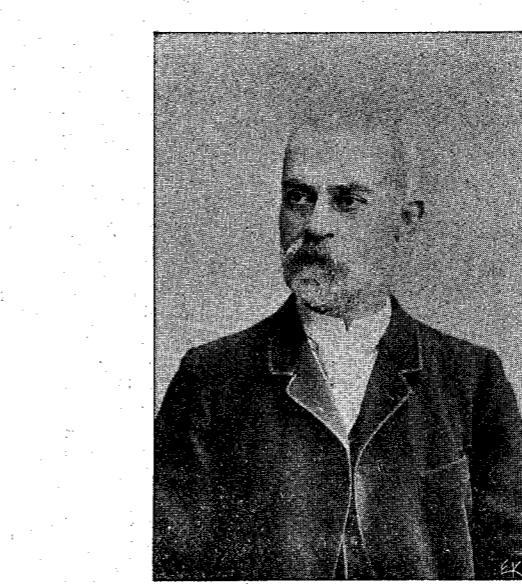
Ἐπὶ τῆς δπισθίας
ὅψεως
Καὶ πάτωθεν

καὶ ἐπῆρε τοὺς πελάτας τοῦ πρώτου. Τρίτος διμως ἐπιχειρηματίας ἐφάνη, πολὺ μεγαλοφυέστερος τῶν πρώτων, διότι ὡς σκοπιὰν τοῦ ἴδιου τοῦ σκοπευτηρίου ἔστησεν ἕνα ἄγριον ζωγραφιστὸν Βούλγαρον μὲ καλπάκι καὶ πλατεῖαν κάμαν. Ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸς ἐπῆρε τοὺς πελάτας καὶ τῶν δύο ἀλλών, διότι οἱ διαβάται εὐχαρίστως ἔδιδον μίαν πεντάραν διὰ νὰ πυροβιούν τὸν Βούλγαρον, περὶ τοῦ ὅποιου ἦτο χειροπιαστῶς βέβαιον ὅτι ἦτο ψεύτικος. Ποῖος ἐπίστευεν ὅτι ἡ διπλωματία θὰ διέλυνε τὰ δινειρά τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐπιχειρηματίου; Κατόπιν ζωηρῶν παραστάσεων διπλωμάτου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέντην, δὲ Βούλγαρος μὲ τὸ μαχαλὶ ἐξηφανίσθη ἐκεῖθεν, καὶ τὸν ἀντικατέστησε μία ἀμορφος κυκλικὴ σκοπιά, ἡ ὁποία δὲν ἔδιδεν ὡρισμένως ἵδεαν κανενὸς ἐκ τῶν ἔχθρῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἀπὸ τότε ἔως σήμερον αἱ Ἀθῆναι βρίθουν ἀπὸ σκοπευτήρια ἄπυρα καὶ ἀκροτα, ἀλλὰ τέλος πάντων σκοπευτήρια γυμνάζοντα τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ Ἑλληνος εἰς τὸ νὰ σκοπεύῃ ἀκριβῶς ἓνα Βούλγαρον ἢ μίαν μπεκάτσαν. Καὶ ἡ βιομηχανία καθημερινῶς τελειοποιεῖται. Εἰς τὴν δόδον Σταδίου δέχεται τὰς σφαίρας τοῦ κόσμου ἓνας παμμεγέθης Καραγκιόζης ὃ ὅποιος μόλις κτυπηθῇ εἰς τὸ κέντρον ἀρχίζει καὶ βγάζει ἥχους ὀργανέτου, κινῶν τὴν κεφαλήν, καὶ μειδῶν μὲ τὸν μεγάλους τοῦ χαρτίνους ὁδόντας πρὸς τὸν σκοπευτήν.

Ἐν τῷ μετοξὺ τὸ Ἐθνικὸν Σκοπευτήριον τῆς Καλλιθέας.... ἔκλεισεν, ἐλλείψει ἐργασίας. Τὸ ἀχράντως λευκὸν ἰδρυμα μέσα εἰς τοὺς πρασίνους ἀγροὺς τοὺς γελῶντας ἀπὸ ἥλιον, εἶχεν ἰδρυθῆ μὲ μεγάλα δνειρά. Ἀλλὰ βραδύτερον ἀπεδείχθη ὅτι ἐπρεπεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο νὰ γίνη καφενεῖν. Καὶ εἶνε ἀγώνης ὑπεράνθρωπος καὶ ὑπερελληνικὸς ὃ ἀγώνης ποὺ κάμνει νὰ τὸ συγκρατήῃς ὃ στρατιωτικῶτας ἐκεῖνος λοχαγὸς τῆς φοιτητικῆς φάλαγγος ἐπὶ κεφαλῆς ὀλίγων φοιτητῶν. Τὰ σκοπευτήρια τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ κρατηθοῦν ἔξω τῆς πόλεως, διότι οὐδέποτε ρωμῆς θὰ ἀποφασίσῃ νὰ συρθῇ δι' ἀτμομηχανῆς εἰς δύο τετάρτων τῆς ὥρας ἀπόστασιν διὰ νὰ σκοπεύῃ. Εἶνε λοιπὸν ὧραιον τὸ ἰδρυμα τῆς Καλλιθέας, ἀλλὰ μόνον διὰ τὰ πουλιὰ τὰ διόπτρα ἐφώλιασαν εἰς τὰ φρουριακά του γεῖσα, ἐκσφενδονιζόμενα εἰς νέφη δσάκις ἀκουσθῆ κρότος δπλου ἀπὸ κανένα φοιτητήν. Καὶ οὕτω διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸ σκοπευτήριον ἐντὸς τῆς πόλεως, δίπλα εἰς τὰ

καφενεῖα, ἵσως καὶ μέσα εἰς τὴν ἀγοράν, δπου ὥμηροῦσαν νὰ συρθοῦν οἱ Ἑλληνες διὰ τῆς βίας, ἔγεινεν ἡ γελοιογραφία τῶν ὑπαιθρίων σκοπευτηρίων, τὰ δποια θριαμβεύοντα, ἐνῶ τὸ Ἐθνικὸν τῆς Καλλιθέας προσπαθεῖ νὰ τὸ ζωγονήσῃ μὲ ἐνέσεις φιλοστρατισμοῦ τοῦ 62 ὁ λοχαγὸς τῆς φάλαγγος, διάνήκων εἰς τὴν ὥραιαν ἐποχὴν ποὺ δὲν ἐπανέρχεται.

Διὰ νὰ γεννηθῇ μία πανελλήνιος σκοπευτικὴ μέθη — διότι μέθη πρέπει νὰ ὑπάρξῃ δχι βία — φαντάζομαι πόσαι καὶ πόσαι δυνάμεις πρέπει νὰ κινηθοῦν. Αὐτὸς τὸ ξεφύτρωμα τῶν ὑπαιθρίων σκοπευτηρίων, πόσας δὲν ἔμπνεις σκέψεις; Οἱ Βόερς δὲν ἔμαθαν βέβαια διὰ τοιούτων μέσων τὴν μαθηματικὴν ἐκείνην σκόπευσιν ἡ ὥμηρα διευθυνθεῖται βέλη του. Εἴτα καὶ ἄλλοτε, διὰ οὐδέποτε τὸν ἥκουσα νὰ ἐπαινεῖσῃ ἀνθρωπον. ἔκτος τοῦ Βεργαράκη καὶ τῶν Βιζαντίων.(*) Είνε δράσιν καὶ τμητικὸν διὰ τὸν χαρακτῆρα του, διότι δὲν φεύδεται οὔτε τῶν παρόντων. Κάποτε διά Προβελέγγιος, γαμβρός του ἐπ' ἀδελφῇ, μᾶς ἀνέγνωσεν, — ἥμεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ κ. Βλάχου, — μεριά του ποιήματα ἵσαν ἔξοχα. Ἄλλος δ. κ. Βλάχος ἐσήκωσε τοὺς ὥμους, ἐσούφρωσε τὰ χεῖλα, διετήρησε ἄφωνον τὸν μορφασμὸν ἐπ' ἐν λεπτόν, καὶ ἐπειτα ἐμονολόγησε δυνατά: — Ἀνθρωπος σοφαρός, εἰς τὴν ἥλικιαν του, καὶ νὰ ἐπιμένει νὰ γράψῃ ποιήματα... παράξενος μοὺ φαίνεται!...

Αγγελος Βλάχος.

περισσότερον κύρος, ὃσον μεγαλήτερον ἦτο τὸ ἀξιώματος, τὸ ὅποιον κατείχεν. Ἀλάνθαστος ὅταν ἦτο Πρέσβυτος: αὐτὸς ἔφα, δταν ἦτο Υπουργός.

Καὶ τόσα, ὡς ἀπόμαχος κρηστός, καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὴν φαῦλην κοινωνίαν ἀχρηστός, — διὰ νὰ ἐνθυμηθῶ τὸ λογοπαίγνιον τοῦ Φρεαρίτου, — δ. κ. Αγγελος Βλάχος ἐσόταζε τὴν Πεντηκονταετορίδα του. Δράσις φιλολογική, κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ποικιλοτάτη καὶ διολογισμένως περιφανής.

Εἰς τὴν σεμνήν ἔσοδήν, εἰς τὴν ὅποιαν ἔλαφον μέρος φιλοτίμως καὶ ἀδιαχρίτως φίλοι καὶ ἀντίθετοι, εἵμπορει καὶ ὄφειλε νὰ λησμονήσῃ κανεὶς τὰ φιλολογικὰ μίση, καὶ τὰς γλωσσικὰς ἔριδας, καὶ τὴν ἀσυμφρίναν τῶν ἰδεῶν, καὶ τὴν ἀντίθεσιν τῶν μέσων, καὶ νάπτορέψη μόνον εἰς τὸ τέρμα, μόνον εἰς τὸ ὄφατον σκοπόν, ὃ ὅποιος εἶνε πάντοτε ὁ ἔδιος, καὶ ἀδελφόνει δλους τὸν λογίους, δλους τὸν ἀνθρώπους τῶν ὑραμάτων, δλους τὸν πνευματικὸν ἐργάτα, καλοὺς ἡ καρούς. παλαιοὺς ἡ νέους, δημοτικούς ἡ ἀττικιστής, σολωμούς ἡ σουτούκους. Εἵμπορεις ἀκόμη κανεὶς, διὰ νὰ εἶνε ἀσφαλέστερος, νὰ λησμονήσῃ καὶ τὸν λόγιον καὶ τὸν κριτικόν, καὶ τὸν μεταφραστήν, καὶ νὰ ἐνθυμηθῇ μόνον τὸν ἀνθρωπόν, τὸν σεβαστὸν πρεσβύτην, τὸν εὐγενῆ φίλον, τὸν εὐφεύστατον ὁμιλητήν, τὸν πρόδυνον σύμβουλον, τὸν τέλειον ἀνθρώπον τοῦ κόσμου.

Υψηλός, λεπτός, ἐπιβλητικός, μὲ αὐτηρὸν μορφὴν φωτιζομένην ἀπὸ ἐκφραστικὸν μειδίαμα, μὲ μεγάλους, βαθεῖς καὶ ζωηρούς δρφαλμούς, μὲ πλατυ μέτωπον, εἰσχωρούν βαθέως, διὰ δύο χαρακτηριστικῶν κόπλων, δεξιῆς καὶ ἀριστερᾶς, εἰς τὴν ἀργυρᾶν κόμην. Δὲν ἔφθασα τὸν Αγγελον Βλάχον τῆς νεοτητος καὶ τῆς αἰψίκης, μὲ τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἔανθην γενεάδα, τὴν διόπτραν ἐνθυμοῦνται ἀκόμη. Τὸν ἐγγώρια, δταν τὸ γένειόν του εἶχε πλέον λευκανθῆ, καὶ ἀπετέλει μίαν ὥραιαν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν στιλπνήν, τὴν ροδίνην ὥλιοκαπή ἐπιδερμίδα τοῦ προσώπου. Κέπτε τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὑπῆρχε πάντοτε μία εὐγενῆς καλλονή χρωμάτων, ἕνα φως ζωῆς, πνευματικῆς ζωῆς ὑπερόχου, τοῦ διόπτρου ἀκόμη διακρίνεται ἡ ὥχρα ἀνταύγεια, ὡς τελευταία ἀκτὶς ἥλιου δύνοντος ἐπὶ τοπίου κινοσκεποῦς.

Τὰ φρόνια ἐντοναὶ καὶ πυκνά, τὸ δὲ συνοφρύωμά των

ζωηρότατον. Ο κ. Βλάχος συνοφρυοῦται καὶ μορφάζει συχνότατα ζεστιτολείστον ἔνας μορφασμὸς ἀποτελεῖ παρ' αὐτῷ ἐκφρασιν γνώμης φιλολογικῆς. Καὶ εἰνε πάντοτε τόσον εὐγλωττος, τόσον καλέ βαθμολογιμένος, ὡστε τὰ λόγια κατόπιν θὰ ἥσαν περιττά, ἀνδὲν ἥσαν λόγια ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Βλάχου μὲ τὴν ἀποφθεγματικὴν ἐκείνην εὐφύτινα, τὴν δηπτικὴν καὶ ἀπρόσποτον, ἡ ὥμηρα μαζὶ μὲ τὸν μορφασμόν, προκαλεῖ τὸν γέλωτα, τῶν ἀκροστάτων του, ἀνεξαρτήτως πάσης συμφωνίας ἰδεῖν. Ομολογῶ ὅτι, χάρις εἰς τὸν Βλάχον, ἐγέλασα κ' ἐγώ πολλάκις εἰς βάρος ἀνθρώπων, τοὺς διόπτρους τοῦ

Βλάχου, — διότι τὸν Βλάχον, — μεριά του ποιήματα ἵσαν ἔξοχα. Άλλος δ. κ. Βλάχος ἐσήκωσε τοὺς ὥμους, ἐσούφρωσε τὰ χεῖλα, διετήρησε ἄφωνον τὸν μορφασμὸν ἐπ' ἐν λεπτόν, καὶ ἐπειτα ἐμονολόγησε δυνατά: — Ἀνθρωπος σοφαρός, εἰς τὴν ἥλικιαν του, καὶ νὰ ἐπιμένει νὰ γράψῃ ποιήματα... παράξενος μοὺ φαίνεται!...

“Ἀλλήν φοράν, εἰς τὸ Αναψυκτήριον τοῦ Ζαππείου, δπου συνήρχετο τότε η ‘Ακαδημία’ — ὡς ἐπωνυμάτην ἡ παρέα τοῦ κ. Βλάχου, συνεδριάζουσα τόρα εἰς τὸ Ζαχαροπλαστείον Γρήγορου, καὶ ἀποτελουμένη ἀπὸ τοὺς κκ. Λάπταν, Σβορδών, Ἡλιάδην, Σακελλαρόπουλον, Πολίτην, Καλλαμάνον, κλ. — ἐν τῶν μελῶν, ἥσθανθη αὐτινδίαν δρεῖν νὰ καθήσῃ ποδὸ τοῦ κλειδοκυμβάλου τῶν ὑπαιθρίων συναυλιῶν, τὸ ὅποιον εὑρίσκεται, εἰς μίαν γωνίαν. Ο κ. Βλάχος προσποήθη ὑπέραποτον τρόμον, καὶ πρὶν δ λόγιος πιενταστας ἐπινέση τὰς κείσας ἐπὶ τῶν πλήκτων:

— Μή! ἀνέκραξε μή!... Πρός Θεού, μή!

Ο γέλως τῆς Ακαδημίας συσσώμου ἔκφεψε διαμιᾶς δληγη τὴν διάθεσιν καὶ δλων τὸ θάρρος τὸν μουσικοῦ.

Ο κ. Βλάχος εἶνε ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ δποιοι ἔχουν ξεκομμένας ἰδέας διὰ κάθε τί, καὶ ἀγνοοῦν τὶ θὰ είπῃ ἀμφιβολία, δισταγμός, ἐπιφύλαξις. Δι αὐτὸ αἱ κρίσεις του εἶνε πάντοτε ἀπότομοι καὶ τελειωτικαί. Μίαν ἥμεραν μὲ ουνήρησεν εἰς τὸ Σύνταγμα:

— Ελα 'δω! ἔλα 'δω!... Εδιάβασες τὸν Ζαρατούστραν τοῦ Νίτεσ:

— Τὸν Ζοροάστρην... ναί.

— Καὶ τὸν κατάλαβες;

— Νομίζω.

— Δὲν συγχαίρω. Ἀνθρωπος ποὺ λέγει ὅτι ἐδιάβασε Νίτεσ καὶ τὸν ἐνόντης, πρέπει νὰ πάρῃ ἕνα ἀμάξι καὶ κατ εὐθείας... εἰς τὸ φρενοκομεῖον!

“Οταν ἔξεδούθησαν τὰ «Εἰδώλα» τοῦ Ροΐδη, δ. κ. Βλάχος διετύπωσε τὴν γνώμην του ὡς ἔξης:

— Μὰ τί εἵμπορει νὰ γράψῃ ὁ Ροΐδης περὶ ἑλληνικῆς γλώσσης; ὁ δυστυχης, ἔχει νὰ τὴν ἀκούσῃ σπειρόταντες χρόνια!

‘Εδιάβασεν ἀρά γε τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ροΐδου; Τότε μοῦ ἔλεγεν ὅτι δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ ἐπιχειρήσῃ. Προσέθεσε μάλιστα, ὅτι ἔπαισε τὸν προσώπου αὐτοῦ ὑπῆρχε πάντοτε μία εὐγενῆς καλλονή χρωμάτων, ἕνα φως ζωῆς, πνευματικῆς ζωῆς ὑπερόχου, τοῦ διόπτρου ἀκόμη διακρίνεται ἡ ὥχρα ἀνταύγεια, ὡς τελευταία ἀκτὶς ἥλιου δύνοντος ἐπὶ τοπίου κινοσκεποῦς.

(*, “Ιδε «Παναθήναια» τόμος Β’, σελ. 307.

ούρανὸν ποῦ εἶδε τὰ μέγιστα ἀριστουργήματα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Τὸ πᾶν βλέπει εἰς τὴν φύσιν μὲ μάτια ποιητοῦ. "Οὐι βλέπει τὸ ζωγραφίζει μὲ χέρι αριστοτέχνου. Ἡ φύσις ξυπνᾷ μέσα του ἀσθήματα γεμάτα ἀπὸ βαθὺ μυστήριον, ἀνακαλεῖ εἰς τὴν φαντασίαν του μορφάς εὑγενεῖς, ίδεωδῆς ὥραιάς, γλυπτικοῦ μεγαλείου, ἐνσάρκωσις ὑψίστου κλασσικισμοῦ καὶ ρωμανισμοῦ, ποῦ δὲ συντῶν ἐπικοινωνεῖ καὶ εὐθεῖαν πρόσων τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν τέχνην, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἡ ἴδική του τέχνη πηγάζει διὰ ἀμέσου κληρονομικοῦ δικαιωματος. Ἡ μελέτη τοῦ ἔργου τοῦ Γύζη ἐνθυμίζει κάποιον δρισμὸν τοῦ νεοίδανισμοῦ".

Ἐδῶ μὲ λεπτοτάτας ἀποχρώσεις περιγράφει τὴν «Εαρινὴν συμφωνίαν» τῷ «Τάμμα» «ἔνα γεμάτον ἀπὸ μυστήριον ποιῆμα» καὶ κατόπιν ἔνα πρός ἔνα τὰ τελευταῖα ἔργα τοῦ Γύζη. Καὶ καταλήγει:

«Ἐνναι ὄντειροπόλος, ἀλλὰ ἔκεινον ποῦ ὄντειρονται δὲν ἔχει τίποτε τὸ σκοτεινόν τίποτε τὸ ψευδές τὰ ἰδενικά δημοιοργήματά του είναι πραγματικά, γεμάτα ὀμορφιά καὶ ζωή. Ἐνναι ἰδεολόγος, συμβολιτής, ἀλλὰ συμβολιστής τοῦ δόπιον ὁ χρωστήρος κρατεῖται ἀπὸ χειρὸς στιβαρόν ποῦ συνανθάνεται τὴν δύναμίν του.

«Ἐνναι — ἀν ἡμπορῆ νὰ λεχθῇ — κλασικὸς τῆς σημειωνῆς τέχνης: κατέλιπε τὴν Ἑλλάδα νέος ἀκόμη, ἀλλὰ χωρὶς πινέτ νὰ λησμονήσῃ τὴν καταγωγὴν του, ἡτο παντοτεινὸς νοσταλγὸς τῆς γεγνετείρας του πατρός: ἔδωσεν εἰς τὸ ἔργον του ἀσθήμα καὶ πάθος, τὰ δόπια μένουν ἀνεξάλεπτα εἰς ἔκεινον ποῦ τὸν μελετᾷ. Πῶς τοῦ ἀρμόδιουν τὰ ὥραια λόγια τοῦ Words worthi: «Ἡ δημοιοργικὴ τέχνη, εἰς τὸν λόγον ἡ τὴν ζωγραφικήν, ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ νοῦν μαζῆ καὶ ἀπὸ καρδιά» καὶ τὰ λόγια τοῦ συμπατριώτου του Κωνστή Παλαμᾶ:

Τὸ συντομεύτον τον κοντύλι
σὰ μιὰ βαθύφωνη ἦταν λύρα.

ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

Δ. ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ. — Ό. "Ελλην δημοσιογράφος τὸν ὅποιον φιλοξενοῦν αἱ Ἀθῆναι, εἴναι μία ἀπὸ τὰς μᾶλλον χαρακτηριστικὰς μορφάς τοῦ ἔξι Ἑλληνισμοῦ. Ἀπὸ τοῦ ἡδη ἐπῶν δημοσιογραφεῖ ἐν Βουλγαρίᾳ ὑπερασπιζόμενος μὲ σθένος τὰ ἐλληνικὰ συμφέροντα εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ρωμύλιαν καὶ τὸν "Ἐλληνας τῆς δυσμούριουν αὐτῆς ἐπαρχίας, τοὺς πλέον ἀδικουμένους ἀπὸ δόλους τους λαοὺς τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνωρεῖλες τῆς ἀντιστάσεως τοὺς ἔχαμε νὰ ὑποφέρουν τὰ πάντα ἀγογύστως καὶ σχεδὸν ἀνευ διαμαρτυρίας. Εὐτυχῶς δὲ Κουμαριανὸς εὐρεύθηκε μεταξύ των καὶ μὲ τὸ ἄφοβον ὑάρδος τους ἀντεπεξέρχεται ἐναντίον τῶν ὑπούλων ὑπονομεύσεων τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν σφοδρῶν ἐπιθέσεων τῶν φανατισμένων ἐναντίον τῶν Ἐλλήνων βουλγαρικῶν ἐφημερίδων. Καὶ ἡ μικρά του ἐφημερίς ἡ "Φιλιτπούπολις", δις τῆς ἔβδομάδος ἥρχετο νὰ τοὺς παρηγορῇ καὶ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνῃ μὲ τὴν γλυκειάν καὶ σθεναράν φωνὴν της.

"Ἐνα πράγμα ἀκόμη περίεργον, ὁ Κουμαριανὸς ἔμεινε σεβαστός καὶ μεταξύ καὶ αὐτῶν τῶν Βουλγάρων. Τὸν θεωροῦν ἔχθρον, ἀλλ᾽ ἔχθρον τίμιον καὶ γενναῖον. Καὶ δὲ αὐτὸς πολλοὶ φρόνιμοι ἀπὸ αὐτοὺς ὑστεροῦν ἀπὸ σφοδρᾶς ἐπιθέσεις ἐναντίον τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ. διαβάζουν τὴν "Φιλιτπούπολιν" νὰ ἰδοῦν τι λέγει ὁ Κουμαριανός.

A. A.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Τὸ «NEON ΛΣΤΥ» δημοσιεύει πλήρη ἐνδιαφέροντος μετάφρασιν ἐπιστολῶν τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου Α. πρὸς τὸν νιόν του "Οθωνα.

Τὸ «ΑΣΤΥ» ἐδημοσίευσεν ἄρχον τοῦ κ. Β. Στάη ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων, ἀντικρούοντος τὰς γνώμας τοῦ κ. Ι. Σβορώνου τῆς τελευταίας διαιλέξεως τῶν «Παναθηναίων». Ο κ. Σβορώνος ἀπαντῶν εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα καταρρίπτει ἐν πρὸς ἐν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Στάη.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Διαιμένει ἀπό τίνος εἰς Ἀθῆνας δὲ Γερμανὸς λόγιος κ. Μάξι Χόχδορφ, μελετῶν τὴν σύγχρονον ζωὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν φιλολογίαν καὶ τὰς τέχνας. Ο κ. Χόχδορφ εὐηρεστήθη νὰ γράψῃ διὰ τὰ «Παναθηναία» τὰς ἐντυπώσεις του ἀπὸ τὸν «Ἀμαξᾶν Ἐνσελ», δόπιον παρεστάθη τελευταίως εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον, διδὼν ὥραιον χαρακτηρισμὸν τοῦ μεγάλου δραματικοῦ συγγραφέως τῆς Γερμανίας Γερόδοου Χάουπτμαν. Ο κ. Χόχδορφ ἀνέλαβε προσθύμως κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Γερμανίαν, νὰ κρατῇ, διὰ τακτικῶν ἐπιστολῶν του, τους ἀναγνώστας τῶν «Παναθηναίων» ἐνημέρους τῆς συγχρόνου φιλολογικῆς καὶ καλλιτεχνῆς ζωῆς τῆς Γερμανίας.

Ἐπὶ τῇ ἐκδόσει τοῦ πεντηκοστοῦ ἔργου τοῦ Βέλγου μυθιστοριογράφου Καμίλλου Λεμονιέ, αἱ Βρυξέλλαι διοργανώνουν ἔορτάς, εἰς τὰς δόπιας θὰ προσκληθοῦν ἐκ Παρισίων συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι. Οἱ γλύπται συμπατριώται του θὰ τοῦ προσφέρουν ὡς ἀναμνηστικὸν δῶρον τὴν προτομήν του.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ οἰκονομικὴ καὶ νομικὴ μονογραφία. Μέρος Α'. Τὸ ἀσφαλιστικὸν σύστημα ὑπὸ Ἀγτωνίου Σ. Μάτεσι. (Ἀθῆναι 1902 τυπογραφείον Πλαστικῶν Λεωνίη σχ. 8ον σελ. 672 δρ. 15). Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μάτεσι ἀποτελεῖ ἀντοτελὴ μονογραφιαν διὰ τὸν μελετῶντα τὸ ἀσφαλιστικὸν σύστημα καὶ τοὺς ποικίλους κλάδους αὐτοῦ ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόγεως, θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς. Ήξερεὶς ἀλλοι εἰσαγωγὴν διὰ τοὺς νομικοὺς τοὺς θέλοντας νὰ μελετήσωσι τὸ ἀσφαλιστικὸν δίκαιον.

ΡΟΔΑ ΚΑΙ ΜΗΛΑ Ψυχάρη τόμος Α' (Ἀθῆναι 1902, Βιβλιοπωλεῖο τῆς Εστίας, à Paris chez H. Welter, éditeur).

ΓΑΛΗΝΗ ὑπὸ Γεωργίου Δροσίνη (Ἀθῆναι 1902, Έκδοσις τυπογραφείον «Εστία» Κ. Μάιστρες καὶ Ν. Καργαδούρη).

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΗΣΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ὑπὸ τοῦ ἀρχαιολόγου Μελετίου Σακελλαροπούλου Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων, 1902, τυπογραφείον Ραφτάνη-Παπαγεωργίου, σχ. 16ον σελ. 109 δρ. 0.40).

ΠΡΑΚΤΙΚΑ τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας τοῦ ἑτού 1901. Εν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΜΑΚΩΛΕΥ Ιστορία τῆς Ἀγγλίας πατὰ μετάφρασιν Εμμ. Ροΐδου. Τόμος ἔκτος τεῦχος τέταρτον (τέλος). Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ 190. Εν Ἀθήναις, τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1902.

ΠΑΡΟΡΑΜΑ: Εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος, εἰς σελίδα 138, καὶ εἰς τὴν δευτέραν γραμμὴν τῆς δευτέρας στήλης ἀντὶ «ὅλας» θέτε «ἄλια».

Ἐνύχαριστοῦντας τοὺς μέχρι τοῦδε ἀπαντήσαντας εἰς τὴν ἐπιστολήν μας διὰ τῆς ἐγγραφῆς νέων συνδρομητῶν εἰς τὰ «Παναθηναία». Περιμένομεν ἀπάντησιν καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν συνδρομητῶν μας, οἱ δόπιοι μὲ τόσην προθυμίαν ὑπεστήριξαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ ὑποστηρίξουν τὰ «Παναθηναία».

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ